

3 ΑΡΘΡΑ ΑΠΟΨΕΙΣ

■ **A. Καμμάς**

Θωμάς Μπέκετ και Ερρίκος ο Β΄
Η σύγκρουση εκκλησίας και κράτους
στη Μεσαιωνική Αγγλία

■ **I. Μπουρής**

Η ψυχοδυναμική των εργασιακών σχέσεων:
από την επιθετική ατομικότητα
στη συλλογική έκφραση και τη συνύπαρξη

■ **Σ. Γ. Φραγκόπουλος**

Επικυρίες επιδράσεις στη σύγχρονη επιστήμη

■ **Κ. Φράγκος και Δ. Κιβώτου**

Αίτια και συνέπειες της ανισοκατανομής
του εισοδήματος στην Ελλάδα:
διαφθορά και ανείπwtος βαθμός φτώχειας
των πολλών «ελλήνων αγιάννηδων»

■ **M. Μελετζής**

Σύγχρονη τέχνη και φεμινισμός
Sanja Ivekovic

■ **H. Μπίλλας, M. Μέλλου και Γ. Λούντος**

Προοπτικές επιχειρηματικής δράσης
μεταναστών δεύτερης γενιάς,
που φοιτούν σε ελληνικά Πανεπιστήμια

■ **M. Μπρατάκος**

2011: Διεθνές Έτος Χημείας (συνέχεια)
Χημεία - η ζωή μας, το μέλλον μας

του Α. Καμμά*

Θωμάς Μπέκετ και Ερρίκος ο Β΄

Η σύγκρουση εκκλησίας και κράτους στη Μεσαιωνική Αγγλία

Από τα σημαντικότερα γεγονότα της ιστορίας της Μεσαιωνικής Ευρώπης υπήρξε η **δολοφονία του Θωμά Μπέκετ**, μέσα στο αββαείο του Καντέρμπουρου (Canterbury), στις 29 Δεκεμβρίου του 1170 από τέσσερις Αγγλο-Νορμανδούς ιππότες, πιστούς στον Πλανταγενέτη που θέλησαν, με δικιά τους πρωτοβουλία, να ικανοποιήσουν την αγανακτισμένη επιθυμία του βασιλιά τους, η οποία εκφράσθηκε με την ιστορική έκρηξή του: «**Δεν υπάρχει κάποιος να με απαλλάξει από αυτόν τον άτακτο παπά;**» (Will no one rid me of this turbulent priest?).

Η διαμάχη αυτή του βασιλιά της Αγγλίας Ερρίκου Β΄ με τον αρχιεπίσκοπο του Καντέρμπουρου και πριμάτο της Αγγλικής Εκκλησίας, Θωμά Μπέκετ είχε ξεκινήσει πολλά χρόνια πριν, αμέσως μετά την ενθρόνιση του τελευταίου στον Αρχιεπισκοπικό θρόνο, το 1163, όταν ο νέος Αρχιεπίσκοπος, παρά το ότι είχε προωθηθεί στη θέση αυτή από τον ίδιο τον φίλο του βασιλιά Ερρίκο, αποφάσισε να εφαρμόσει μια ριζική μεταρρύθμιση στην Αγγλική Εκκλησία υπό τις ευλογίες και με τη συμπαράσταση του πάπα **Αλέξανδρου Γ΄** ο οποίος και τον τίμησε με το ωμοφόριο του (pallium) στη **σύνοδο της Τουρ** (Tours), αυταπόδεικτη επιβεβαίωση της απόλυτης συμφωνίας του με τις προθέσεις και τα

σχέδια του πριμάτου της Αγγλικής εκκλησίας.

Σε τι όμως συνίστατο η μεταρρύθμιση, την οποία επεδίωκε ο Θωμάς Μπέκετ;

Ουσιαστικά ο κύριος άξονάς της ήταν η **πλήρης αυτονομία της Αγγλικής Εκκλησίας από την πολιτική (δηλαδή, τη βασιλική) δικαιοδοσία και τις εξ αυτής απορρέουσες υποχρεώσεις δικαστικής εξάρτησης, όπως και η αναγνώριση πλήρους δικαιώματος κτήσης και προστασίας γης από την Εκκλησία χωρίς απαγορεύσεις και περιορισμούς.**

Ο Πλανταγενέτης δεν μπορούσε να μείνει απαθής σ' αυτές τις προθέσεις του παλιού του φίλου.

Στις 11 Οκτωβρίου του 1163 συγκάλεσε σύνοδο του κλήρου στο **Γουεστμίνστερ** (Westminster), στην οποία ζήτησε να απορριφθεί κάθε αίτημα εξαίρεσης των κληρικών από τη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων και να αναγνωρισθεί η πλήρης ισότητα όλων ενώπιον του νόμου.

Παρά το ότι πολλοί ανώτεροι κληρικοί συμφώνησαν με τη βασιλική τοποθέτηση, η σθεναρή αντίσταση του Μπέκετ στα θέματα που αφορούσαν στην ανεξαρτησία του κλήρου οδήγησε, τελικά, τη σύνοδο του Γουεστμίνστερ σε αποτυχία και άφησε όλα τα

*Ο κ. Α. Καμμάς είναι ιατρός ορθοπαιδικός, Αντιπρόεδρος του ΤΕΙ-Α

Η δολοφονία του Θωμά Μπέκετ, όπως αποδόθηκε το 1424 από το Γερμανό ζωγράφο - μοναχό γνωστό με το όνομα Meister Francke.

επίμαχα θέματα ανοικτά.

Ο Ερρίκος, όμως, ήταν αποφασισμένος να ξεκαθαρίσει οριστικά και αμετάκλητα το σύνολο των θεμάτων που έθετε επί τάπητος ο Πριμάτος της Αγγλικής Εκκλησίας, επειδή πίστευε -όχι αδίκως- ότι πίσω από την εισηγούμενη από τον Μπέκετ μεταρρύθμιση υποκρύπτονταν οι όχι και ιδιαίτερα θρησκευτικές φιλοδοξίες του πάπα της Ρώμης, στον πλήρη έλεγχο του οποίου θα περιερχόταν η Αγγλική εκκλησία, αν εγίνονταν αποδεκτές οι προτάσεις του Πριμάτου της. Με εκπληκτική ταχύτητα συνέθεσε κείμενο με δεκαέξι σημεία, χαρακτηριστικά των προθέσεών του, και συγκάλεσε νέα σύνοδο στις 30 Ιανουαρίου του 1164 στο **Κλάρεντον** (Clarendon).

Το ιστορικό αυτό κείμενο αποτελούσε, ουσιαστικά, ένα **Συνταγματικό Χάρτη των σχέσεων Κράτους και Εκκλησίας** (Les constitutions de Clarendon), επί του οποίου ο βασιλιάς της Αγγλίας έμεινε, κατά τη διάρκεια της συνόδου, τελείως αμετακίνητος.

Ο Θωμάς Μπέκετ προσπάθησε, έως το τέλος, να μεταστρέψει το εις βάρος του κλίμα της συνόδου και

όταν, τελικά, απέτυχε, αρνήθηκε να υπογράψει το κείμενο. Ο ανοιχτός πόλεμος μεταξύ των δύο ανδρών ήταν πια αναπόφευκτος.

Ο Ερρίκος κάλεσε τον Μπέκετ να απολογηθεί, ενώπιον μεγάλης συνόδου, την οποία συγκάλεσε επί τούτου στις 8 Οκτωβρίου του 1164 στο **Νόρθαμπτον** (Northampton), με διάφορες κατηγορίες όπως η αμφισβήτηση της βασιλικής εξουσίας και η κακοδιαχείριση κατά τη διάρκεια που ο Πριμάτος της Αγγλικής εκκλησίας ασκούσε τα καθήκοντα **Υπουργού Οικονομικών** (Chancellor) του κράτους.

Ο Μπέκετ, αντιλαμβανόμενος την προσπάθεια του Πλανταγενέτη να τον εξοντώσει, αποφάσισε την αυτοεξορία του από την Αγγλία.

Έτσι, αφού αμφισβήτησε, για να κερδίσει χρόνο, το δικαίωμα της συνόδου να τον δικάσει, διέφυγε με μια μικρή ψαρόβαρκα στη Γαλλία, στις 2 Νοεμβρίου του 1164, αποφασισμένος να υποστηρίξει, μέχρι εσχάτων, τις απόψεις του.

Λίγες εβδομάδες αργότερα ο Θωμάς Μπέκετ συνάντησε στη **Σανς** (Sens), στις όχθες του ποταμού **Yonne**, τον επίσης σε αυτοεξορία ευρισκόμενο πάπα **Αλέξανδρο Γ΄** (Alexandre III) την υποστήριξη του οποίου εζήτησε και επέτυχε πλήρως.

Οι συνθήκες που είχαν δημιουργηθεί τότε, με επίκεντρο την Αγία Έδρα, ευνόησαν ιδιαίτερα αυτή τη συμμαχία. Ο πάπας Αλέξανδρος Γ΄, νόμιμος διάδοχος από το Σεπτέμβριο του 1159 του προκατόχου του Αδριανού Δ΄ (Adrien IV) δεν είχε αναγνωρισθεί από το Γερμανό αυτοκράτορα **Φρειδερίκο Α΄ Μπαρμπαρόσα** (Frederic I Barberousse), ο οποίος, με τη βοήθεια ενός απόλυτα ελεγχόμενου κύκλου κληρικών, είχε επιλέξει για πάπα τον καρδινάλιο **Οκταβιανό** (Octavien) που πήρε, ως πάπας, το όνομα **Βίκτωρ Δ΄** (Victor IV).

Η πράξη αυτή του Μπαρμπαρόσα προκάλεσε τον αφορισμό του από τον Αλέξανδρο και την έναρξη ενός πολέμου που ανάγκασε το νόμιμο πάπα να αυτοεξορισθεί σε διάφορες, φιλικές προς το πρόσωπό του, περιοχές της Ευρώπης, όπως (αρχικά) τη Γαλλία.

Οι σχέσεις Θωμά Μπέκετ και πάπα Αλέξανδρου Γ΄ πέρασαν, τα επόμενα χρόνια, από διάφορες φάσεις δεδομένου ότι ο προκαθήμενος της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας, παρά τη δεδηλωμένη συμπάθειά του προς

τον αρχιεπίσκοπο του Καντέρμπουρου, επεδίωκε, συστηματικά, την ουδέτερη στάση του βασιλιά της Αγγλίας στη διαμάχη του με τον Μπαρμπαρόσα, επιδίωξη η οποία και απέτρεψε τον συνεχώς επιζητούμενο από τον Μπέκετ αφορισμό του Πλανταγενέτη από τον πάπα.

Αλλά και ο Ερρίκος επεδίωξε, μετά την αυτοεξορία του αρχιεπίσκοπου του Καντέρμπουρου, την αποκατάσταση των σχέσεών του με τον Αλέξανδρο στέλλοντας σ' αυτόν, πριν ακόμα γίνει συνάντηση του πάπα με τον Μπέκετ, πρεσβευτές του που ζήτησαν από τον προκαθήμενο της Αγίας Έδρας να αποπέμψει τον Μπέκετ και να στείλει αντιπρόσωπό του (λεγάτο) στην Αγγλία για να εκδικάσει την υπάρχουσα διαμάχη, πρόταση η οποία δεν έγινε αποδεκτή το 1164, αλλά τρία χρόνια αργότερα, όταν η διαμάχη Αλέξανδρου Γ' και Φρειδερίκου Μπαρμπαρόσα είχε φθάσει σε ιδιαίτερα κρίσιμο, για τον πάπα, σημείο.

Από την πλευρά του ο Μπέκετ δεν έπαυε, παράλληλα με την πίστη του στις αρχές του, να διακηρύσσει και την πίστη του στο βασιλιά της Αγγλίας, τον οποίον χαρακτήριζε ως παρασυσρόμενο από κακούς συμβούλους που, για άλλους -ιδιοτελείς- λόγους, τον οδηγούσαν σε ρήξη με αυτόν.

Η επιμονή του Μπέκετ στις αρχές του και η διπλωματία του άρχισαν να αναστρέφουν σταδιακά το κλίμα υπέρ αυτού σε βαθμό που, λίγα χρόνια αργότερα, το 1170, ο πάπας Αλέξανδρος είχε πια πεισθεί ότι έπρεπε να υποστηρίξει ενεργότερα τον Πριμάτο της Αγγλικής εκκλησίας στη διαμάχη του με τον Πλανταγενέτη.

Μπροστά στον κίνδυνο αυτό ο Ερρίκος Β', επιστρατεύοντας τις διπλωματικές του ικανότητες, έπεισε τον Θωμά Μπέκετ να επιστρέψει στην Αγγλία και να αναλάβει εκ νέου τα καθήκοντά του. Οι όροι όμως αυτής της επιστροφής κάθε άλλο παρά ξεκαθάρισαν με την πρόσκληση αυτή.

Ο Μπέκετ απαίτησε εγγράφως την τιμωρία όλων αυτών που συνήργησαν στη δήμευση της εκκλησιαστικής περιουσίας, αποστέλλοντας την απαίτησή του αυτή στον Ερρίκο, πριν καν πατήσει το πόδι του εκ νέου στην Αγγλία, κάτι που πραγματοποιήθηκε στις 3 Δεκεμβρίου του 1170 στο Σάντουιτς (Sandwich).

Ο Ερρίκος Β', μπροστά σ' αυτή την άκαμπτη στάση του Θωμά Μπέκετ, εξοργίστηκε.

Αποτέλεσμα της οργής του αυτής ήταν να εκστομίσει την ιστορική φράση που προαναφέρθηκε, δίδοντας έτσι σε κάποιους το κίνητρο μιας αποτρόπαιας δολοφονίας που ο ίδιος δεν τη ζήτησε και, πολύ περισσότερο, δεν την επεδίωξε στη μακροχρόνια διαμάχη του με τον αρχιεπίσκοπο του Καντέρμπουρου.

Τέσσερις Αγγλο-Νορμανδοί ιππότες, πιστοί στο βασιλιά της Αγγλίας, οι Ρέτζιναλ Φιτζούρ, Ούγος ντε Μορβίλ, Ουίλλιαμ Τράσυ και Ριχάρδος Μπριτώ αποφάσισαν να σκοτώσουν το Θωμά Μπέκετ και, χωρίς δισταγμό, υλοποίησαν την απόφασή τους στις 29 Δεκεμβρίου 1170 δίπλα στην Αγία Τράπεζα του καθεδρικού ναού του Καντέρμπουρου.

Η δολοφονία του Θωμά Μπέκετ προκάλεσε μεγάλη αναταραχή, όχι μόνο στην Αγγλία αλλά και σε όλη τη Δυτική Ευρώπη.

Ο πάπας Αλέξανδρος κατέταξε τον δολοφονηθέντα αρχιεπίσκοπο στους μάρτυρες της Εκκλησίας και ο τάφος του έγινε, πολύ σύντομα, τόπος προσκυνήματος των πιστών.

Ο Ερρίκος Β' βρέθηκε σε δεινή θέση.

Με εχθρικά διακείμενους απέναντί του τη σύζυγό του **Ελεονώρα** (η οποία από το 1168 ζούσε στο Πουατιέ όπου και ασκούσε απόλυτη εξουσία), **τα παιδιά του**, το βασιλιά της Σκωτίας **Γουλιέλμο Α' τον Λέοντα** (Guillaume I, le Lion), το βασιλιά της Γαλλίας **Λουδοβίκο Ζ'** (Louis VII, le Jeune) και **πολλούς Αγγλο-Νορμανδούς φεουδάρχες** βρέθηκε, με τη δολοφονία του Μπέκετ, απόλυτα εκτεθειμένος και στον προκαθήμενο της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας ο οποίος απαίτησε τη δημόσια μετάνοιά του (penitence) επί του τάφου του δολοφονηθέντος αρχιεπισκόπου, για να τύχει της συγγνώμης της εκκλησίας.

Στις 21 Μαΐου 1172 ο Πλανταγενέτης, προκειμένου να κλείσει το μέτωπο που είχε ανοίξει με τον πάπα, υπεβλήθη εκουσίως σε δημόσια ταπεινωτική μαστίγωση (flagellation).

Τον Φεβρουάριο του 1173 η Ρωμαιοκαθολική εκκλησία ανακήρυξε τον Θωμά Μπέκετ, **Άγιο**.

Η ιστορία όμως τον είχε ήδη ανακηρύξει πρότυπο υπερασπιστή αξιών και αρχών που θα ισχύουν πάντοτε, όσο τουλάχιστον θα υφίσταται κοινωνία ανθρώπων στη γη.

του Ι. Μπουρή*

Η ψυχοδυναμική των εργασιακών σχέσεων:

από την επιθετική ατομικότητα στη συλλογική έκφραση και τη συνύπαρξη

...στην εργασιακή σχέση επενδύεις δυνάμεις και συναισθήματα, διαμορφώνεσαι, μαθαίνεις να συνυπάρχεις, να επιβιώνεις, να αντιλαμβάνεσαι τον εαυτό σου και τους άλλους, να συνομιλείς με το μέσα και το έξω... εάν οι φυσικές, χημικές και βιολογικές συνθήκες της εργασίας έχουν απήχηση στο σώμα, η επιστημονική οργάνωση της εργασίας - αντίθετα, έχει ως στόχο την ψυχική υγιεινή του εργαζόμενου...

1. Εισαγωγή

Μια εισαγωγή στο θέμα της επίδρασης της επιστημονικής οργάνωσης της εργασίας, γνωστής ως Τηλορισμός/Φορντισμός¹ πάνω στην ψυχική ζωή του εργαζόμενου θα μπορούσε να είναι το πολύ γνωστό κινηματογραφικό έργο του Charlie Chaplin (1936/1963)².

Με τη σατιρική του υπερβολή αποτυπώνει καταλυτικά την πραγματικότητα, αποκαλύπτοντας τις επιδράσεις της εργασίας πάνω στην ψυχική ζωή του εργαζόμενου. Στην ταινία αυτή, εκτός πολλών άλλων, βλέπουμε ότι ο συγκεκριμένος τρόπος οργάνωσης της εργασίας παράγει νοσηρά ψυχολογικά φαινόμενα: τη συμπεριφορά του ήρωα της ταινίας που συνεχίζει εκτός εργοστασίου την ίδια και μοναδική κίνηση. Είναι η ίδια κίνηση που εξαντλητικά μονότονα επαναλαμβάνει καθημερινώς στην αλυσίδα παραγωγής που τρέχει,

κυριολεκτικά, να την εφαρμόσει και σε αντικείμενα εκτός χώρου εργασίας, όπως στα κουμπιά του φορέματος μιας διερχόμενης κυρίας.

Ο ήρωας της ταινίας -συνειρμικά- ταυτίζει το κουμπί του φορέματος μ' αυτό που διαρκώς βρίσκεται πάνω στον πάγκο εργασίας του: το παξιμάδι, δηλαδή, κάθε βίδρα που πρέπει να βιδώνει, καθώς περνά μπροστά του μαζί με άλλες βίδες σε διαρκώς αυξανόμενη ταχύτητα.

2. Η επιστημονική οργάνωση εργασίας

Η πατρότητα της επιστημονικής οργάνωσης εργασίας ανήκει στο μηχανικό F.W. Taylor (1856-1915) που συμπύκνωσε τη μέθοδο και το στόχο του ως εξής: «Επιστήμη, στη θέση του εμπειρισμού. Αρμονία, αντί για αταξία. Εξειδίκευση και δογματισμός στην τήρηση μεθόδων και διαδικασιών (η προσέγγιση του... one best

*Ο κ. Δρ. Ιωάννης Δ. Μπουρής είναι καθηγητής του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ-Α

way...). Όχι περιορισμό στην παραγωγή, αλλά μέγιστη απόδοση, για να «φορμαριστεί» ο κάθε εργαζόμενος με τέτοιο τρόπο, ώστε να πετύχει τη μέγιστη απόδοση. Γι' αυτό και καταδίκασε κάθε απόκλιση από τις νόρμες ή πρότυπα, που οδηγούσε σε επιβράδυνση της εργασίας αποκαλούμενη ως «αργοσχολία».

Σήμερα, βέβαια, γίνεται αποδεκτό ότι αυτή η λεγόμενη «αργοσχολία» στους χώρους εργασίας, στη διάρκεια της οποίας «κτίζεται» το εργασιακό κλίμα στο δίπολο άνθρωπος - εργασία, διανθίζει τις εργασιακές σχέσεις και επιτρέπει αφενός τη συνέχιση της εργασίας και αφετέρου την προστασία της ψυχικής ζωής του εργαζόμενου.

Είναι σημαντικό ότι ένα έργο τέχνης, υψηλής τέχνης όπως το έργο του Charlin, θέτει από τόσο νωρίς κάτι που σήμερα αποτελεί ένα βασικό πόρισμα της σύγχρονης εργασιακής ικανοποίησης εργασίας: «εάν οι φυσικές, χημικές και βιολογικές συνθήκες της εργασίας έχουν ως στόχο απήχηση στο σώμα, η οργάνωση της εργασίας, αντίθετα, έχει την ψυχική υγιεινή του εργαζόμενου».

3. Από τη «νεύρωση» των τηλεφωνητριών στο «σύνδρομο της λαμαρίνας» των ναυτικών

Πέραν αυτής της γενικής ψυχοπαθολογικής απόφασης, το παράδειγμα του Charlin έχει και το ακριβές κλινικό του ανάλογο γνωστό ως «η νεύρωση των τηλεφωνητριών»³: στο Παρίσι, πριν από το αυτόματο κλείσιμο των θυρών του Metro ακουγόταν ένας προειδοποιητικός ήχος, που έμοιαζε πολύ με το ηχητικό σήμα που συνεχώς άκουγαν οι τηλεφωνήτριες στο πόστο τους, όταν κάποιος ζητούσαν να τους δώσουν γραμμή. Δεν ήταν λίγες οι τηλεφωνήτριες, που επιστρέφοντας κατάκοπες στο σπίτι τους με το Metro, στο άκουσμα του προειδοποιητικού ήχου για το κλείσιμο των θυρών, έλεγαν ασυναίσθητα, μεγαλοφώνως, «εμπρός, σας ακούω».

Παρόμοια φαινόμενα παρατηρούνται σε ναυτικούς που παραμένουν κλεισμένοι στις λαμαρίνες του карабиού λόγω μπάρκου κυρίως σε γκαζάδικα. Οι συνθήκες του βαποριού είχαν τόσο πολύ επηρεάσει τη ζωή τους -αποτελούσαν modus vivendi- ώστε, όταν ξεμπάρκαραν, τους έπιανε μεγάλος φόβος: τα πάντα τους ήταν άγνωστα, οι ρυθμοί ήταν απίστευτα

γρήγοροι και έτσι κλείνονταν στον εαυτό τους και τους έπιανε φοβία για το έξω. Η υποκατάσταση του τρόπου ζωής των συνθηκών του βαποριού με τον τρόπο ζωής στη στεριά προκαλούσε αντιλήψεις όλως ασχέτους προς την πραγματικότητα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται παραισθήσεις και ψευδαισθήσεις, σύνδρομο γνωστό ως «ναυτία της στεριάς»⁴.

Οι συνειρμικές αποφάνσεις και οι αναλογικοί συλλογισμοί από τον εργασιακό στίβο στο κοινωνικό περιβάλλον διαμορφώνουν πλάνες ως προς την αντίληψη της πραγματικότητας, που ο Νίκος Καββαδίας⁵ κατά γλαφυρό τρόπο τις διατυπώνει παρακάτω:

«...Τρία πράγματα στον κόσμο αυτό, πολύ να μοιάζουν είδα. / Τα ολόλευκα μα πένθιμα σχολεία των Δυτικών, / των φορτηγών οι βρώμικες σκοτεινιασμένες πλώρες / και οι κατοικίες των κοινών, χαμένων γυναικών. / Έχουνε μια παράξενη συγγένεια και τα τρία παρ' όλη τη μεγάλη τους στο βάθος διαφορά μεταξύ τους μοιάζουνε πολύ, γιατί τους λείπει / η κίνηση, η άνεση του χώρου και η χαρά...»

Η εκτός εργασίας ζωή των τηλεφωνητριών και πολλών κλάδων εργαζομένων παρουσιαζόταν να είναι «μολυσμένη» από συμπεριφοριστικά εργασιακά στερεότυπα, που τα κινητοποιούσε μια συνθήκη, η οποία θύμιζε τις συνθήκες των εξαρτημένων Παβλοφικών αντανακλαστικών (από τον ψυχολόγο Ρανιον γνωστό για τα πειράματά του σε πεινασμένο σκύλο⁶). Ο εργαζόμενος, δηλαδή, αντιδρά σαν το σκυλί του Παβλόφ και συνειρμικά συγχέει το χώρο εργασίας με τον κοινωνικά περιβάλλοντα χώρο, τον εργοδότη με τους φίλους του και γενικά την τυπική οργάνωση εργασίας με την άτυπη δομή της ομάδας.

4. Η ανθρωπο-κεντρική σε σχέση με την εργο-κεντρική οργάνωση εργασίας

Υπό το φώς των νέων αυτών αντιλήψεων, ο Τηλορισμός - που βασιζόταν στη μέχρι κατακερματισμού διαίρεση της εργασίας και το αποκλειστικά οικονομικό κίνητρο- άρχισε να αντικαθίσταται από τη σχολή των «ανθρώπινων σχέσεων». Έτσι, αφενός κατανέμονται περισσότερες υπευθυνότητες, με σκοπό να εμπλουτιστούν οι στόχοι εργασίας, αφετέρου τροποποιείται το

Question 1 of 1 \ 20 pts \ 0 so far

Το Εννομήστε σε σειρά προτερίας τους παρακάτω δέκα παράγοντες εργασιακής ικανοποίησης. Αριθμήστε με 1=το πιο σημαντικό και 10=το λιγότερο σημαντικό

- Ενδιαφέροντα εργασία
- Προσωνική και ιεραρχική εξέλιξη
- Καλές Υλικές Αμοιβές (μισθός, bonus, επίδομα κ.ά.)
- Αισθήση συμμετοχής στα εταιρικά δρώμενα (έντανος συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων)
- Συμμετοχή και συναισθηματική αρωγή σε προσωπικά προβλήματα
- Συνέπεια και αμεροληψία στις εταιρικές πρακτικές
- Σεβασμός της προσωπικότητας (της αυτοεκτίμησης) του ατόμου
- Καλές Εργασιακές συνθήκες (εργασιακό κλίμα)
- Εργασιακή Ασφάλεια (μονιμότητα, υγιεινή και ασφάλεια στο φυσικό χώρο εργασίας)
- ΠΛΗΡΗ εκπαίδευση/ανάπτυξη του ποσοτερότητου έναντι από το εργασιακό περιβάλλον

Submit All Back Next

ψυχοκοινωνικό περιεχόμενο της εργασίας, με σκοπό να διευκολυνθούν οι επικοινωνίες. Η προσπάθεια μιας νέας οργάνωσης της εργασίας τείνει να επιτρέψει την προσαρμογή της εργασίας στον άνθρωπο. Όχι βέβαια χωρίς προβλήματα. Ήδη γίνεται λόγος για την «παγίδα της αυτονομίας», ως ανεπιθύμητο αποτέλεσμα των νέων μορφών διαχείρισης της εργασίας, που επιδιώκουν την υπευθυνότητα και την αυτονομία του εργαζόμενου, ο οποίος δεν καλείται πλέον να είναι υπάκουος εκτελεστής εντολών. Αντί, λοιπόν, να απειλούνται από την ανία και την αποβλάκωση του Τηλορισμού, οι εργαζόμενοι κινδυνεύουν από υπερκόπωση και εργασιακό στρες-γνωστό ως burnt out syndrome, καθώς πρέπει «να κάνουν σωστά τα σωστά πράγματα».

Τα στελέχη των επιχειρήσεων κυνηγώντας το χρόνο μέσα σε συνθήκες έντονου ανταγωνισμού, επιζητούν πλέον τη συμμετοχή αντί της υποταγής των υφισταμένων τους, τη συναίνεση αντί του πατερναλισμού στη λήψη αποφάσεων και γενικά τον εμπλουτισμό των τεχνοκρατικών γνώσεων με την προβληματική των ανθρώπινων σχέσεων. Το δίλημμα «ισχύ της πειθούς» ή «πειθώ δια της ισχύος» είναι έντονο και απαιτεί ενδεχομενική αξιολόγηση.

5. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εργασιακή ικανοποίηση: Έρευνα διερεύνησης γνώμών

5.1. Σκοπός

Η έρευνα δομείται σε δύο κύρια πεδία ανίχνευσης. Το πρώτο ανιχνεύει τους παράγοντες εργασιακής

ικανοποίησης έτσι όπως εκτιμώνται από τους εργαζόμενους σε τομείς εργασίας. Το δεύτερο επικεντρώνεται στην εργασιακή ικανοποίηση των εργαζομένων από την σκοπιά των προϊσταμένων.

5.2. Τρόπος Συλλογής Στοιχείων

Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε μέσω δομημένου ερωτηματολογίου ηλεκτρονικής και έντυπης μορφής. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 340 εργαζόμενους ηλικίας 35-61 ετών, οι οποίοι απασχολούνται σε οργανώσεις του δημόσιου τομέα σε όλη την Ελλάδα, έτσι όπως περιοριστικά αναφέρονται στην παρ. 1 του αρθρ. 14 του Ν.2190/1994. Η ημερομηνία συλλογής στοιχείων έγινε σταδιακά από το 2008 και περατώθηκε το 2009 (προ του Μνημονίου 2010 περίοδο).

Σωματοποιείται σε δύο ομάδες

Ομάδα I: Εργαζόμενοι χωρίς θέση ευθύνης (Υπάλληλοι σε τομείς εργασίας) Μέγεθος δείγματος N1= 230

Ομάδα II: Εργαζόμενοι με θέση ευθύνης (Προϊστάμενοι με θέση ευθύνης: Μέγεθος δείγματος N2 = 110

Στην ομάδα I εξετάζεται η σημασία («αξία»-value) και η σπουδαιότητα που αποδίδουν οι εργαζόμενοι σε κάθε ένα από τους δέκα (10) παράγοντες, που επηρεάζουν την εργασιακή ικανοποίησή τους και κατ' επέκταση την παραγωγικότητα εργασίας.

Στην ομάδα II εξετάζεται η αντίληψη, από τη σκοπιά των προϊσταμένων έτσι όπως έχει διαμορφωθεί δια της προσκτώμενης πείρας τους περί των παραγόντων, που επηρεάζουν την εργασιακή ικανοποίηση των υφισταμένων τους.

5.3. Η υπόθεση εργασίας

Στην ουσία διερευνάται η υπόθεση:

H₀: Η αντίληψη των προϊσταμένων ταυτίζεται με την άποψη των εργαζομένων περί των παραγόντων που επηρεάζουν την εργασιακή ικανοποίηση των υφισταμένων έναντι της εναλλακτικής.

H_a: Η αντίληψη των προϊσταμένων δεν ταυτίζεται με την άποψη των εργαζομένων περί των παραγόντων που επηρεάζουν την εργασιακή ικανοποίηση των υφισταμένων.

5.4. Το μεθοδολογικό πρότυπο ανάλυσης

1. Ο συμμετέχων στην έρευνα κατατάσσει τις προτάσεις σε μια σειρά προτίμησης από 1^η έως 10^η. Όπου 1^η = πρώτη προτίμηση (περισσότερο σημαντική)... 10^η = η τελευταία προτίμηση (χαμηλότερη σημαντική).
2. Σχηματίζεται ο παρακάτω πίνακας διπλής εισόδου (όπου *i* = προτάσεις του ερωτηματολογίου και *j* = οι προτιμήσεις του *Y_j* συμμετέχοντος από 1 έως 10 σε κάθε πρόταση του ερωτηματολογίου):

Προτάσεις ερωτηματολογίου	Τιμή πάνω στην κλίμακα προτιμήσεων από τους συμμετέχοντες (υ _i) στην έρευνα			Παράμετροι τάσεως & διασποράς		Τακτική κλίμακα κατάταξης προτάσεων (1 ^η - 10 ^η)
	Y _i	...	Y _n	Μέση τιμή	Τιμή Q	
#1						
#2						
.....						
#10						

3. Η πρόταση με τη μικρότερη μέση τιμή *.KAI.* τη μικρότερη τιμή Q (ενδοτεταρτημοριακό εύρος) υπερέρχει έναντι των άλλων και χαρακτηρίζεται 1^η 2^η ...10^η στη δεκατοβάθμια τακτική κλίμακα κατάταξης.

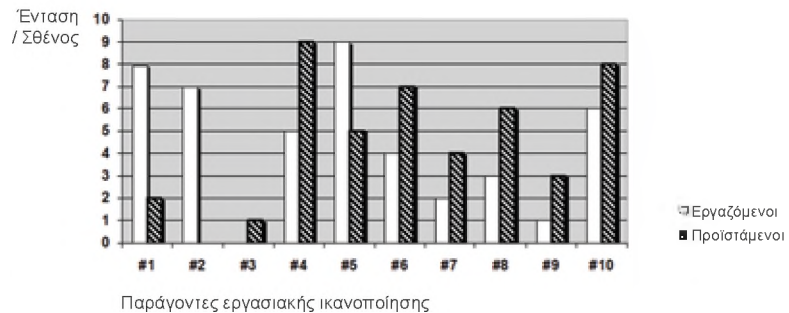
5.5. Τα αποτελέσματα της έρευνας

Τα αποτελέσματα της διερεύνησης γνωμών εργαζομένων σε τομείς εργασίας (υφιστάμενοι χωρίς θέση ευθύνης) και διερεύνηση της αντίληψης προϊσταμένων σε θέσεις ευθύνης περί των παραγόντων που επηρεάζουν την εργασιακή ικανοποίηση των υφιστάμενων μέσω ερωτηματολογίου αποτυπώνονται στον Πίνακα 1 και στο Σχήμα 1.

Πίνακας 1: Παράγοντες εργασιακής ικανοποίησης από την σκοπιά των εργαζομένων και των προϊσταμένων

A/A	Παράγοντες εργασιακής ικανοποίησης	Εργαζόμενοι	Προϊστάμενοι
1	Πλήρης εκτίμηση / αναγνώριση του προσφερόμενου έργου από το εργασιακό περιβάλλον	2 ^η	8 ^η
2	Αίσθηση συμμετοχής στα εταιρικά δρώμενα (ενεργός συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων)	3 ^η	10 ^η
3	Συμμετοχή και συναισθηματική αρωγή σε προσωπικά προβλήματα	10 ^η	9 ^η
4	Καλές υλικές αμοιβές (μισθός, bonus, επιδόματα κ.ά.)	5 ^η	1 ^η
5	Ενδιαφέρουσα εργασία	1 ^η	5 ^η
6	Προαγωγή και ιεραρχική εξέλιξη	6 ^η	3 ^η
7	Σεβασμός της προσωπικότητας (της αυτοεκτίμησης) του ατόμου	8 ^η	6 ^η
8	Καλές εργασιακές συνθήκες (εργασιακό «κλίμα»)	7 ^η	4 ^η
9	Συνέπεια και αμεροληψία στις εταιρικές πρακτικές	9 ^η	7 ^η
10	Εργασιακή ασφάλεια (μονιμότητα υγιεινή & ασφάλεια στο φυσικό χώρο εργασίας)	4 ^η	2 ^η

Σχήμα 1:
Συγκριτική αντιπαράθεση των παραγόντων εργασιακής ικανοποίησης από τη σκοπιά των εργαζομένων και των προϊστάμενων

5.6. Στατιστικός έλεγχος υπόθεσης

Έγινε έλεγχος συσχέτισης ανάμεσα στη γνώμη των εργαζομένων και στο τι πιστεύουν (αντιλαμβάνονται) οι προϊστάμενοι περί των παραγόντων (κίνητρα), που επηρεάζουν την εργασιακή ικανοποίηση των υφισταμένων. Υπολογίστηκε ο δείκτης Spearman correlation coefficient (Lwanga and Lemeshow, 1991). Ο δείκτης Spearman's έδειξε την ύπαρξη **ασήμαντης** συσχέτισης ανάμεσα στις απόψεις των εργαζομένων και των προϊσταμένων (**Spearman correlation coefficient = 0,103**)

6. Συμπεράσματα

1. Στη μελέτη μας, αποδεικνύεται ότι το καλύτερο αποτέλεσμα δεν επιτυγχάνεται, όταν ο καθένας στην ομάδα εργασίας κάνει το καλύτερο για τον εαυτό του. Το καλύτερο αποτέλεσμα επιτυγχάνεται όταν ο καθένας κάνει το καλύτερο για τον εαυτό του ΚΑΙ για την ομάδα. Η ψυχική υγιεινή του εργαζομένου δεν επιτυγχάνεται μόνο με την ατομική ευημερία, αλλά υπάρχει μόνο μέσα στη συλλογική ευτυχία. Αυτό δε δικαιώνει το «αόρατο χέρι» και την «πεφωτισμένη ιδιοτέλεια» του Άνταμ Σμιθ, γνωστό ως Laissez Faire.

2. Στην ψυχοδυναμική της εργασιακής ικανοποίησης, ο παράγοντας «ενδιαφέρουσα εργασία» προτιμήθηκε στην πλειοψηφία των περιπτώσεων και κατέχει την πρώτη θέση των προτιμήσεων στους συμμετέχοντες στην έρευνα που ανήκουν στην Ομάδα Ι: Εργαζόμενοι χωρίς θέση ευθύνης (Υπάλληλοι σε τομείς εργασίας).

Η ενδιαφέρουσα εργασία αποτελεί κίνητρο απόδοσης. Δηλαδή η φύση της δουλειάς, η αίσθηση του συνανήκειν, ο σεβασμός της προσωπικότητας αποτελούν κίνητρα με ψυχοκινητική ισχύ. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας επιβεβαιώνουν παρόμοιες διαχρονικές έρευνες και εργασίες διακεκριμένων μελετητών όπως: Maslow Herzberg, McGregor Likert κ.ά.

Αντίθετα, τα χορηγούμενα από την οργάνωση: αμοιβές, επιδόματα - bonus, προαγωγές, μονιμότητα κ.ά. αποτελούν τους παραδοσιακούς παράγοντες με περιορισμένη υποκινητική ισχύ και εντάσσονται στην κατηγορία «των κεκτημένων δικαιωμάτων».

3. Η βασική ικανότητα συνεπώς της διοίκησης πέραν του να μπορεί: να προγραμματίζει, υλοποιεί, αξιολογεί, ανασχεδιάζει διορθώνοντας σφάλματα,

Σημειώσεις:

1. Τηλορισμός και Φορντισμός

-Ο **Φρέντρικ Οΐνσλου Τέηλορ**: (η «επιστημονική οργάνωση της εργασίας» (τηλορισμός) προϋποθέτει τη λεπτομερή μελέτη των βιομηχανικών διαδικασιών προκειμένου να καταμηθούν σε απλές ενέργειες που θα μπορούσαν να χρονομετρηθούν και να οργανωθούν με ακρίβεια. Σκοπός του η μεγιστοποίηση της βιομηχανικής παραγωγής (βιομηχανική αποδοτικότητα).

Για να αυξηθεί η παραγωγή, πρέπει οι εργάτες να αποφεύγουν άσκοπες κινήσεις και να κάνουν μόνον όσες είναι αναγκαίες για την κατασκευή του προϊόντος στο συγκεκριμένο στάδιο παραγωγής του.

-Ο **Φορντ** επέκτεινε τις αρχές της επιστημονικής οργάνωσης της εργασίας του Τέηλορ (εξειδίκευση των εργατών στην εφαρμογή ορισμένων μηχανικών κινήσεων, εκτελούμενων δίχως σκέψη, κινούμενη γραμμή παραγωγής) και έδωσε σημασία στη σχέση της μαζικής παραγωγής και των μαζικών αγορών.

2. **Charlie Chaplin (1963)** «Μοντέρνοι Καιροί Modern Times» [Κινηματογραφική Ταινία-αρχική έκδοση 1936]

3. Η παραπάνω σκηνή, από ένα παλιό κείμενο, στολίζει το εξαιρετικό άρθρο του ομότιμου καθηγητή Ψυχιατρικής του ΑΠΘ Θανάση Καραβάτου με τίτλο «Ψυχοπαθολογία και ψυχοδυναμική της εργασίας», που δημοσιεύεται στην τριμηνιαία επιθεώρηση «Σύναψις».

θα πρέπει να διατηρεί την αυτοεκτίμηση και την αξιοπρέπεια του εργαζόμενου - υφιστάμενου. Βελτιώνοντας αυτή την ικανότητα, η διοίκηση αυξάνει την αποτελεσματικότητα της τυπικής οργάνωσης με τις ελάχιστες δυνατές θυσίες. Αυτό διότι ο βαθμός σημαντικότητας της ανάγκης της αυτοεκτίμησης από την πλευρά των εργαζομένων είναι χαμηλός (8^{ος} στη σειρά κατάταξης) και συνεπώς η ένταση της απαιτητικότητας είναι χαμηλή. Είναι όμως άρρηκτα σχετιζόμενη με την ενδιαφέρουσα εργασία που είναι στην 1^η προτίμηση των εργαζομένων. Η προσωπική ευχαρίστηση και η ανταμοιβή που λαμβάνει ο εργαζόμενος από το εργασιακό περιβάλλον αποτελεί την ουσία της αυτοεκτίμησης της προσωπικότητας του ατόμου.

4. Η ανάπτυξη της προσωπικότητας των εργαζομένων μέσα στο χώρο εργασίας αποτελεί επί μέρους εκδήλωση της προσωπικότητάς τους, για την οποία η διοίκηση πρέπει να παρέχει ευθεία και άμεση προστασία. Τούτο αποτελεί αυτονόητη συνέπεια του γεγονότος ότι η ανθρώπινη εργασία αποτελεί προς τα έξω εκδήλωση της προσωπικότητας του εργαζόμενου, με αξία κατά πολύ ανώτερη εκείνης των υλικών αγαθών. Η Διοίκηση, στο πλαίσιο άσκησης του διευθυντικού δικαιώματος, μεταξύ των άλλων, θα πρέπει:
 - α. να αντιμετωπίζει τον εργαζόμενο ως συνεργάτη, μέσω του οποίου αλλά και της εργασίας του θα προκαλέσει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα
 - β. να διατηρεί κλίμα ειρήνης μέσα στο εργασιακό περιβάλλον
 - γ. να τηρεί και να ενθαρρύνει την πεποίθηση νομιμότητας, αμεροληψίας και συνέπειας στις πολιτικές αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού (π.χ.

προσλήψεις, τοποθετήσεις, αναδιατάξεις).

7. Επίμετρο

Στο πλαίσιο της μελέτης αυτής αναθεώρησα την άποψή μου σε ό,τι αναφέρεται στο γνωστό μύθο «Τζιτζίκας και Μέρμηγκας», όπου δημιουργείται στον αναγνώστη αρνητική προδιάθεση για τον τζιτζικά και θετική για το μέρμηγκα. Από προσεκτική ανάλυση προκύπτει ότι ο μέρμηγκας είναι ο τύπος του αλγοριθμικά εργαζόμενου εργάτη χωρίς φαντασία, η προσωποποίηση δηλαδή του επιθετικού ατομιστή. Αντίθετα, ο τζιτζίκας αποτελεί την ευχάριστη, την ευγενική παρουσία που δίνει χροιά και νότα στη μονοτονία του εργασιακού χώρου. Οι δύο αυτοί πρωταγωνιστές δεν είναι αμοιβαίως αποκλειόμενες φιγούρες, αλλά σαφώς δύο επάλληλες που η μία συμπληρώνει την άλλη.

8. Σκέψεις για περαιτέρω έρευνα

Τα στοιχεία της έρευνας έχουν συγκεντρωθεί την περίοδο προ του Μνημονίου.

Πιστεύετε ότι, μπροστά στην κρίση και στο ενδεχόμενο της πτώχευσης, θα αλλάξει η προτίμηση των εργαζομένων και θα υπερισχύσουν τα υλικά και εργο-κεντρικά κίνητρα σε βάρος των ανθρωποκεντρικών;

Πιστεύετε ότι ο εργαζόμενος, μπροστά στην κρίση και στο ενδεχόμενο της πτώχευσης, θα αδρανοποιηθεί και θα περιχαρακωθεί μέσα σε μια επιθετική ατομικότητα ή θα στρέψει το βλέμμα του στον άλλον, στο διπλανό του, με έννοια και οξυμένη από τις συνθήκες ευαισθησία;

Θα κλειδωθεί στην άρνηση και στη βία ή θα καλλιεργήσει τη συλλογικότητα, τη συνύπαρξη και την αλληλεγγύη;

4. γνωστή στα στέκια των ναυτικών στην Ακτή Μιαούλη ως το σύνδρομο της λαμαρίνας επικαλούμενο «λαμαρινίαση».

5. Νίκος Καββαδίας (1933) «Παραλληλισμοί» Στην Ποιητική Συλλογή ΜΑΡΑΜΠΟΥ εκδόσεις ΑΓΡΑ.

6. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ο Ρώσος Ivan Pavlov (1849-1936) ασχολείται με την έρευνα και τη μελέτη μιας μορφής συμπεριφοράς, που λέγεται ανακλαστικό - εξαρτημένη ανακλαστική μάθηση. Πειραματιζόμενος πάνω στη λειτουργία του πεπτικού συστήματος των σκύλων διαπίστωσε ότι εκκρίνουν σάλιο (φυσική αντίδραση) όταν βλέπουν τροφή αλλά πολλές φορές και χωρίς φυσιολογική αιτία, που να δικαιολογεί την αντίδρασή τους αυτή (π.χ. στο άκουσμα βημάτων του φύλακα που τους έφερνε το φαγητό). Παρατηρώντας όλη αυτή τη συμπεριφορά ο Pavlov ασχολήθηκε με τη συστηματική διερεύνηση της πιθανότητας τροποποίησης των ανακλαστικών με τη μάθηση. Έτσι λοιπόν πραγματοποίησε σειρά πειραμάτων, στα οποία παρουσίαζε, στην αρχή, στον πεινασμένο σκύλο ένα ουδέτερο ερέθισμα (π.χ. ήχος κουδουνιού), ώστε να σιγουρευτεί ότι ο σκύλος δε θα εκκρίνει σάλιο πριν το πείραμα (συνήθως ο σκύλος στο άκουσμα του ήχου εμφάνιζε μια άσχετη αντίδραση). Έπειτα, κάθε φορά που του έδινε το φαγητό (φυσικό ερέθισμα) χτυπούσε ταυτόχρονα το κουδούνι (ουδέτερο ερέθισμα). Αυτό το επαναλάμβανε πολλές φορές. Τούτη η ταυτόχρονη παρουσίαση των δύο ερεθισμάτων (φυσικού, που προκαλούσε την φυσική αντίδραση της σιελόρροιας και ουδέτερου) δημιούργησε μεταξύ τους υποκατάστατη σύνδεση. Αργότερα, χτυπούσε το κουδούνι χωρίς να εμφανίζει τροφή. Ακόμη και τότε ο σκύλος παρήγαγε σάλιο, γιατί είχε συνδέσει τον ήχο με την τροφή - το ουδέτερο ερέθισμα (ήχος) προκαλούσε μόνο του τη φυσική αντίδραση (έκκριση σάλιου).

του Σ. Γ. Φραγκόπουλου*

Επικούρειες επιδράσεις στη σύγχρονη επιστήμη

Οι φυσιοκράτες Έλληνες φιλόσοφοι ήταν οι πρώτοι που εισήγαγαν την επιστημονική σκέψη χωρίς αναφορές σε θεούς και δαίμονες και γι' αυτό θεωρούνται οι θεμελιωτές της σύγχρονης επιστήμης. Είναι ατυχές ότι στη βιβλιογραφία αυτοί οι πρωτοπόροι, ο Θαλής, ο Αναξίμανδρος, ο Πυθαγόρας, ο Αναξαγόρας, ο Εμπεδοκλής, ο Ιπποκράτης, ο Δημόκριτος (όλοι μεταξύ 650-350 π.Χ.), αναφέρονται ως «προσωκρατικοί», δίνοντας την εντύπωση ότι κύρια συνεισφορά τους ήταν να προετοιμάσουν την εμφάνιση του Σωκράτη, του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη.

Η επιλογή του συγκεκριμένου χαρακτηρισμού σε ιστορικά και φιλοσοφικά βιβλία σχετίζεται με την πρόθεση να ποδηγετηθούν οι αναγνώστες στους τρεις τελευταίους - μεγάλους αναμφισβήτητα - στοχαστές, να θεωρηθούν αυτοί ως κορύφωση της φιλοσοφικής σκέψης, ώστε στη συνέχεια και οι μεταγενέστεροι φυσιοδίφες και φιλόσοφοι: Επίκουρος, Ζήνων, Ευκλείδης, Αρίσταρχος, Αρχιμήδης, Ήρων, Ερατοσθένης, Ίππαρχος, Πτολεμαίος, Υπατία να φανούν υποδεέστεροι.

Είναι γεγονός ότι οι αρχαίοι ερευνητές της φύσης και της κοινωνίας διατύπωναν εικασίες, χωρίς τη δυνατότητα πειραματικών επιβεβαιώσεων στο

φυσικό περιβάλλον, πέρα από τα προφανή. Έτσι, δεν ενδιαφέρουν και συχνά δεν είναι σωστά τα επιμέρους συμπεράσματα των συλλογισμών τους, αλλά μόνο η θεμελιώδης σκέψη, την οποία δεν ήταν δυνατόν να επιβεβαιώσουν αξιοποιώντας πειραματικά δεδομένα ή γνώσεις από άλλους επιστημονικούς τομείς που δεν υπήρχαν τότε.

Για παράδειγμα, ο Θαλής ο Μιλήσιος είχε διατυπώσει την άποψη ότι ο κόσμος κάποτε ήταν νερό και ότι η ξηρά δημιουργήθηκε από τους ωκεανούς μέσω μιας φυσικής διαδικασίας, παρόμοιας με την απόθεση που είχε παρατηρήσει ο ίδιος στο Δέλτα του Νείλου. Σημαντικό εδώ δεν είναι η αναλογία μεταξύ της δημιουργίας του κόσμου και της απόθεση ιλύος, που δεν είναι σωστή, αλλά το ότι ο κόσμος δε δημιουργήθηκε από τους θεούς, παρά μέσα από φυσικές διεργασίες. Εισάγεται λοιπόν η φυσιοκρατική αντίληψη έναντι της θεοκρατικής.

Επίσης, ο Αναξίμανδρος ο Μιλήσιος υποστήριξε μεταξύ άλλων, ότι ο άνθρωπος είναι τόσο αβοήθητος και ευπρόσβλητος κατά τη γέννησή του, ώστε, εάν οι πρώτοι άνθρωποι είχαν έρθει στον κόσμο από μόνοι τους, θα είχαν πεθάνει αμέσως. Πρότεινε, κατά συνέπεια, την αυθόρμητη γένεση της πρώτης ζωής

*Ο κ. Σ. Φραγκόπουλος είναι μηχανικός, ομότιμος καθηγητής του ΤΕΙ-Α

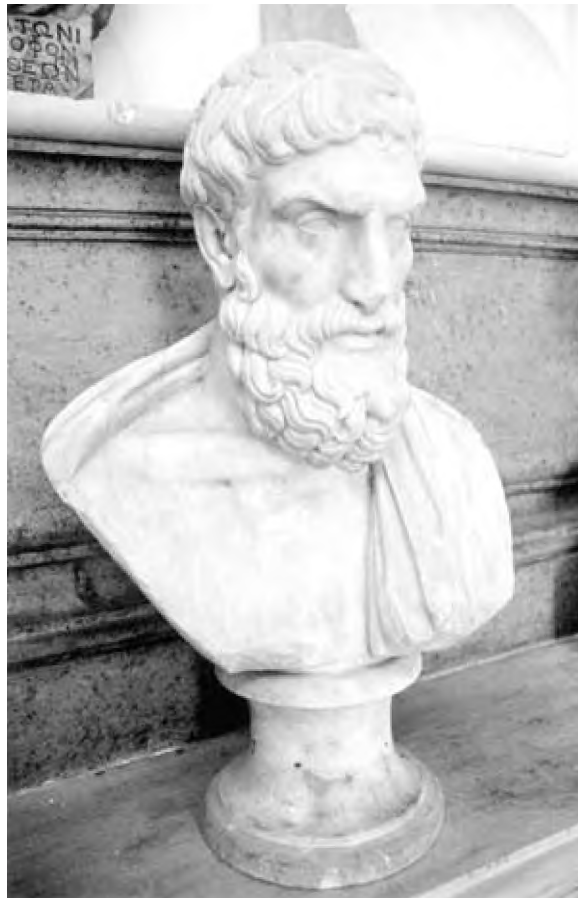
από τη λάσπη, από την οποία οι απόγονοι βγήκαν στην ξηρά και, μέσω μεταλλάξεων, εξελίχθηκαν σε άλλα ζώα.

Αυτή τη φυσιοκρατική παράδοση υπηρέτησαν ο Επίκουρος και οι μαθητές του, διατυπώνοντας ένα σημαντικό αριθμό θεωριών για διάφορα φυσικά φαινόμενα. Από τον 4^ο αιώνα και μετά εξέλειπε, βέβαια, κάθε δυνατότητα ανάπτυξης φυσιοκρατικών ιδεών, δεδομένου ότι η υποβάθμιση και εξαφάνιση των φιλοσοφικών σχολών και η επιβολή της μοναδικής θεοκρατικής «αλήθειας», μαζί με τις μεθοδικές καταστροφές των βιβλιοθηκών, οδήγησαν και τις επικούρειες ιδέες στη λήθη.

Κι όμως, με τη σταδιακή αποτίναξη του θρησκευτικού δογματισμού από την Αναγέννηση και μετά, οι ερευνητές άρχισαν να αναζητούν με εμβρίθεια τη σύνδεση με τα νήματα της επιστημονικής γνώσης, που είχε διακοπεί, και αυτή η αναζήτηση οδηγούσε στους φυσιοδίφες της ελληνιστικής εποχής. Σχεδόν κάθε νεότερη κατάκτηση της επιστημονικής έρευνας ανέτρεπε καθιερωμένες απόψεις του Αριστοτέλη και επιβεβαίωνε τις επικούρειες, μέχρι που ο Νίτσε έφτασε στο σημείο να διατυπώσει σαρκαστικά στο τέλος του 19^{ου} αιώνα ότι «Η επιστήμη έχει βαλθεί να επιβεβαιώσει τον Επίκουρο!»

Θα παραθέσουμε εδώ συνοπτικά τις επικούρειες απόψεις, δασκάλου και μαθητών, οι οποίες επιβεβαιώνονται από τη σύγχρονη επιστήμη και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του ανθρώπινου πολιτισμού. Η παράθεση αυτή προέρχεται από τη βιβλιογραφία στο τέλος του κειμένου:

- Από την περιοχή της Φυσικής: Ατομική δομή της ύλης, αρχή της απροσδιοριστίας, αρχή σταθερής ταχύτητας υποατομικών σωματιδίων. Η «Ουράνια Μηχανική» του Νεύτωνα αποτελεί διάψευση των αντιλήψεων του Αριστοτέλη και επιβεβαίωση των επικούρειων απόψεων. Επειδή δε αυτές οι αντιλήψεις είχαν υιοθετηθεί από τον εκκλησιαστικό μηχανισμό -ελλείψει άλλων-, δεν έγιναν αποδεκτές οι απόψεις του ευσεβέστατου χριστιανού Νεύτωνα. Στην Ισπανία απαγορευόταν για πάνω από έναν αιώνα να διδαχθεί η Μηχανική του Νεύτωνα!
- Από την περιοχή της Χημείας: Αφθαρσία της ύλης,

δημιουργία ενώσεων από άτομα, νέες ιδιότητες αυτών των ενώσεων. Ο Robert Boyle παραμέρισε τις αλημιστικές αντιλήψεις της εποχής του και επανασυνέδεσε την επιστημονική έρευνα με τις απόψεις των επικούρειων.

- Από την περιοχή της Αστρονομίας: Το σύμπαν αποτελείται από άτομα και κενά, τα άστρα είναι ήλιοι σαν τον δικό μας, η Γη είναι πλανήτης, υπάρχουν αμέτρητα ηλιακά συστήματα με πλανήτες, που άλλοι μοιάζουν με τη Γη και άλλοι όχι, η δημιουργία και καταστροφή των ουράνιων σωμάτων είναι τυχαία φυσικά συμβάντα, που οφείλονται στην περιπαλλασσόμενη και στροβιλιζόμενη κίνηση των ατόμων. Ο Γαλιλαίος γνώριζε τις επικούρειες αντιλήψεις και επηρεάστηκε από αυτές στην κοσμοθεωρία του, με την οποία συγκρούστηκε ο εκκλησιαστικός μηχανισμός.
- Από την περιοχή της Βιολογίας: Η δημιουργία ζωής είναι τυχαίο φαινόμενο που οφείλεται επίσης στην

κίνηση ατόμων και σε συνδυασμούς των ενώσεών τους, υπάρχει ζωή και σε άλλους πλανήτες, λειτουργεί μηχανισμός εξέλιξης των ειδών, τα βιολογικά χαρακτηριστικά κληρονομούνται, οι αισθήσεις έχουν υλικότητα και εξαφανίζονται με το θάνατο. Η «Εξέλιξη των Ειδών», που διατύπωσε ο Δαρβίνος, αποτελεί, επίσης, διάψευση του Αριστοτέλη και επιβεβαίωση των επικούρειων απόψεων.

- Από την περιοχή της Ψυχολογίας: Ερμηνείες για τη συμπεριφορά ζώων και ανθρώπων, ο νους και η ψυχή έχουν υλικότητα, υπάρχει το υποσυνείδητο, τα όνειρα αποτελούν συνειρμικές κατασκευές του νου, διαδικασίες για την ανάπτυξη της γλώσσας, περιγραφή των καταστάσεων ευτυχίας.
- Από την Κοινωνιολογία: Οργάνωση κοινωνιών, νομοθεσία, ανθρώπινα δικαιώματα, αναζήτηση ευτυχίας, φιλία.
- Από την περιοχή της επιστημονικής μεθοδολογίας: Ασαφής λογική, κανόνες επαλήθευσης ή απόρριψης επιστημονικών θεωριών, συστηματικό και τυχαίο σφάλμα.

Αυτές είναι οι κυριότερες επιστημονικές απόψεις που διατύπωσαν οι Επικούρειοι και επιβεβαιώνονται από τη σύγχρονη επιστήμη. Ο ίδιος ο μεγάλος φιλόσοφος και ιδρυτής της «Σχολής του Κήπου» ήταν «πολυγραφότατος και πάντας υπερβαλλόμενος πλήθει βιβλίων», πιθανόν και σε σύγκριση με τον Αριστοτέλη. Λέγεται δε ότι τα συγγράμματά του γέμιζαν 300 παπύρους. Τελικά έχουν διασωθεί εξ ολοκλήρου μόνο τρεις επιστολές του Επικούρου και ένα σύνολο 40 γνωμικών, οι «Κύρια Δόξαι».

Τα συγγράμματα των φιλοσόφων καταστράφηκαν από τους σκοταδιστές και τη φθορά του χρόνου λόγω έλλειψης συντήρησης και διασώθηκαν, εκτός από τα λίγα που προαναφέρθηκαν, μόνο μέσα από

τα συγγράμματα επικούρειων και άλλων μαθητών, όπως του φιλοσόφου Φιλόδημου (110-35 π.Χ.), του Ρωμαίου ποιητή Λουκρήτιου (Titus Lucretius Carus, ~99 - ~55 π.Χ.), του φιλοσόφου Διογένη Οιοανδέως (2^{ος} αιώνας μ.Χ.), του Σύρου σατυρικού συγγραφέα Λουκιανού Σαμοσατέως (~120 - ~190 μ.Χ.) και του συγγραφέα Διογένη Λαέρτιου (αρχές 3^{ου} αιώνα μ.Χ.).

Οι απόψεις του μεγάλου διανοητή, όμως, έχουν διασωθεί και μέσα από συγγράμματα αντιπάλων της επικούρειας φιλοσοφίας. Έτσι ο «ιερός» Αυγουστίνος έχει γράψει είκοσι δύο (22) ολόκληρα βιβλία, με τα οποία «κατατροπώνει» τους επικούρειους χωρίς αντίλογο! Προγενέστερος αυτού ήταν ο χριστιανός καθεστωτικός συγγραφέας Λακτάντιος (Lucius Caelius Firmianus Lactantius, 240-320 μ.Χ.), ο οποίος έγραφε στο βιβλίο του De Orificio Dei («Το έργο του θεού») τα εξής:

«Παραξενεύομαι για την έλλειψη κατανόησης των μαθητών του Επικούρου, οι οποίοι απορρίπτουν τη θεϊκή δημιουργία της φύσης και ισχυρίζονται ότι η φύση προέκυψε χωρίς καμία έμπνευση και υπάρχει χωρίς καμία πρόνοια. Υποστηρίζουν, δηλαδή, ότι η αρχή του κόσμου στηρίζεται σε σταθερά, άτμητα σωματίδια (άτομα), από την τυχαία σύζευξη των οποίων δημιουργούνται όλα...»

Επειδή ξέρουμε σήμερα ότι ο κόσμος μας συγκροτείται από υποατομικά σωματίδια (τα άτομα που λέμε σήμερα κακώς ονομάστηκαν έτσι, γιατί δεν είναι άτμητα!), μπορούμε να συγκρίνουμε την ικανότητα αντίληψης αφενός των επικούρειων και αφετέρου των αντιπάλων τους.

Το γεγονός ότι αντιδικούσε ο Λακτάντιος με τους Επικούρειους τον 4^ο αιώνα μ.Χ., πάνω από μισή χιλιετία από την εποχή που έζησε ο ίδιος ο Επικούρος, καταδεικνύει την απήχηση που εξακολουθούσαν να έχουν οι επικούρειες ιδέες και γι' αυτό έπρεπε να

καταπιεστούν, όπως άλλωστε συνέβη. Αυτό που ενδιαφέρει σήμερα είναι να γνωρίζουμε τις απόψεις του Επίκουρου και των μαθητών του, όχι βέβαια μέσω εκκλησιαστικών προπαγανδιστών, αλλά μέσα από τα έργα του μεγάλου φιλοσόφου και των μαθητών του.

Έγραφαν λοιπόν οι Επικούρειοι, αξιοποιώντας και εξελίσσοντας την ατομική θεωρία του Δημόκριτου, ότι:

«Η φύση αποτελείται από άφθαρτα άτομα και κενό. Το σύμπαν είναι αιώνιο και η συνολική ύλη διατηρείται, αλλάζει όμως διαρκώς μορφές, αφού ο αριθμός των ατόμων είναι άπειρος, όπως και οι δυνατοί συνδυασμοί τους στην αιωνιότητα. Αυτοί οι συνδυασμοί δημιουργούν ήλιους, σφαιρικούς κόσμους (πλανήτες) και ζωντανούς οργανισμούς.»

Κάθε αναγνώστης μπορεί να κρίνει σήμερα, ποιες απόψεις και κοσμοθεωρίες έχουν επιβεβαιωθεί και ποιες αποτελούν φανταστικές ιδεοληψίες...

Η αναβίωση της επικούρειας διδασκαλίας μετά τους σκοταδιστικούς αιώνες του Μεσαίωνα, έγινε από το Γάλλο φιλόσοφο Γκασεντί (Pierre Gassendi, 1592-1655), ο οποίος προσπαθώντας αρχικά να αντιμετωπίσει τις απόψεις του Καρτέσιου, ξεπέρασε τις αριστοτελικές απόψεις και στράφηκε στον εμπειρισμό. Την εποχή που ο Γκασεντί αλληλογραφούσε με τον «κατ' οίκον περιορισμένο» από την Ιερά Εξέταση Γαλιλαίο, ανακάλυψε τα έργα του Επίκουρου και του Λουκρήτιου και υιοθέτησε την ατομική θεωρία.

Έτσι ο Γκασεντί έγινε ένθερμος Επικούρειος, αφού οι θεωρίες της «Σχολής του Κήπου» έδιναν ερμηνείες στα φυσικά φαινόμενα - αυτό ακριβώς που επιδιώκει η επιστήμη. Ο Γκασεντί συνέγραψε μια βιογραφία του Επίκουρου, αποκαλύπτοντας έτσι και αναλύοντας στο αναγεννησιακό αναγνωστικό κοινό τη φιλοσοφία αυτού του μεγάλου αρχαίου Έλληνα διανοητή. Επίσης, αναγνώρισε την πειραματική απόδειξη της ύπαρξης κενού με τα πειράματα του Evangelista Torricelli (Τοριτσέλι, 1608-1647), κάτι που οι αριστοτελικοί απέρριπταν και ισχυρίζονταν ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρξει κενό στη φύση. Κατά τον Γκασεντί η μορφή των διαφόρων ατόμων προσδιόριζε και τις ιδιότητες των υλικών και των ιδιοτήτων των σωμάτων που αυτά «συγκροτούσαν».

Δεν αρκούσαν όμως οι επίμονες προσπάθειες

πρωτοπόρων ερευνητών της Αναγέννησης, για να επαναφέρουν τις επικούρειες απόψεις στο επιστημονικό οπλοστάσιο. Υπήρξε και ένα φυσικό φαινόμενο που ανέτρεψε τις ενέργειες των ιδεοληπτικών και ιδιοτελών απολογητών της «θείκης δημιουργίας» για αποσιώπηση των Επικούρειων και για εξαφάνιση της φυσιοκρατικής και φιλόσοφης φιλοσοφίας τους: Η έκρηξη του ηφαιστείου του Βεζούβιου το έτος 79 μ.Χ. είχε καλύψει, εκτός από την Πομπηία, και τη γειτονική μικρή πόλη Ηράκλεια (Herculaneum, σήμερα Ercolano), στην οποία λειτουργούσε μια φιλοσοφική σχολή. Η πόλη και η σχολή καταπλακώθηκαν από ηφαιστειακό υλικό πάχους 20 μέτρων και έκτοτε ξεχάστηκαν.

Όμως, τον 18^ο αιώνα αρχαιολογικές έρευνες έφεραν στο φως μια ρωμαϊκή βίλα, που ανήκε στον πεθερό του Ιούλιου Καίσαρα, Πείσωνα (Lucius Calpurnius Piso Caesoninus). Εντός αυτής της βίλας, που ήταν φιλοσοφική σχολή, ανακαλύφθηκε μια ολόκληρη βιβλιοθήκη γεμάτη με παπύρους. Τα παπυρικά ρολά με φιλοσοφικά κείμενα είχαν μεν απανθρακωθεί από την ηφαιστειακή λάβα που κάλυψε την πόλη, διατηρήθηκαν όμως σ' αυτή την κατάσταση θαμμένα.

Από την εποχή της ανακάλυψής τους έως και σήμερα έχουν γίνει και συνεχίζουν να γίνονται σημαντικές προσπάθειες ανάγνωσης των συγγραμμάτων. Στο διάστημα αυτό έχουν έρθει στο φως, για πρώτη φορά στην Ιστορία, εκατοντάδες αρχαία φιλοσοφικά κείμενα που είχαν εξαφανιστεί. Τα περισσότερα εξ αυτών ανήκουν στην επικούρεια φιλοσοφία και στον επικούρειο φιλόσοφο Φιλόδημο, που έζησε στο μέρος αυτό 160 χρόνια πριν από την έκρηξη του ηφαιστείου.

Αυτό δείχνει την ύπαρξη επικούρειας εστίας και την καλλιέργεια της επικούρειας φιλοσοφίας κατά την εποχή της καταστροφής στην περιοχή της Ηράκλειας. Το Ercolano αποτελεί οργανωμένο αρχαιολογικό χώρο που μπορεί να επισκεφτεί κάθε ενδιαφερόμενος!

Βιβλιογραφία

1. Χρήστου Παπιτζάκη: «Επικούρειων Δόξαι», Εκδόσεις «Βερέττα»
2. «Κήπος του Επίκουρου», περιοδικό τριμηνιαίας έκδοσης, Εκδόσεις «Βερέττα»

Αίτια και συνέπειες της ανισοκατανομής του εισοδήματος στη Ελλάδα: διαφθορά και ανείπωτος βαθμός φτώχειας των πολλών «ελλήνων αγιάννηδων»

Αίτια ανισοκατανομής του εισοδήματος

1 Η ανεργία είναι το βασικό αίτιο της ανισοκατανομής του εισοδήματος.

Όταν αυξάνεται η ανεργία, μειώνεται η ροή χρήματος, υπό μορφή μισθού και επιδομάτων από Δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, στις κατώτερες εισοδηματικές τάξεις. Αντίθετα, οι πλουσιότερες τάξεις αυξάνουν τον πλούτο τους με τις επιχειρήσεις τους ή με τις επενδύσεις του κεφαλαίου, το οποίο «γεννά πλούτο». Άρα η εισοδηματική απόσταση μεταξύ πλουσίων και φτωχών αυξάνει συνεχώς, σε μια οικονομία στη οποία τα δημοσιοοικονομικά μέτρα «παράγουν στρατιές ανέργων».

Βλέπε γραφήματα 1, 2, 3 και 3Α.

2 Η δημογραφική κατάσταση της Ελλάδας αυξάνει τη ανισοκατανομή του εισοδήματος γιατί ο πληθυσμός «ΓΗΡΑΣΚΕΙ» πιο γρήγορα, γεννιούνται λιγότερα παιδιά, και αυξάνονται οι συνταξιούχοι οι οποίοι, παραδοσιακά, εκτός μερικών εξαιρέσεων, ζούν με μια πεινχρή σύνταξη από 500 έως 800 Ευρώ το μήνα και πυκνώνουν τις ταξεις των κατωτέρων και πολυπληθέστερων εισοδηματικών τάξεων.

Βλέπε γράφημα 6 και 7.

3 Η αύξηση του αριθμού των μεταναστών (νόμιμοι ή μη) οι οποίοι εγκαθίστανται στην

Ελλάδα. Συμφωνα με στοιχεία των κέντρων υποδοχής μεταναστών, καθημερινά περνούν τον ποταμό Έβρο, 200 λαθρομετανάστες προερχόμενοι από την Τουρκία, και άλλοι 50 από άλλες οδούς (νησιά απέναντι από την Τουρκία, Κρήτη, Πελοπόννησο). Σε ένα χρόνο οι μετανάστες θα είναι 78.000 και σε 10 χρόνια 720.000. Αυτοί οι μετανάστες στην αρχή είναι άνεργοι και όταν αποκτήσουν δουλειά, τη στερούν από τους ντόπιους, οι οποίοι, με τη σειρά τους, μένουν άνεργοι, γιατί η οικονομία δεν παράγει νέες θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα στους σημερινούς καιρούς.

4 Η αύξηση των μονογονεϊκών οικογενειών ιδιαίτερα εκείνων στις οποίες αρχηγός της

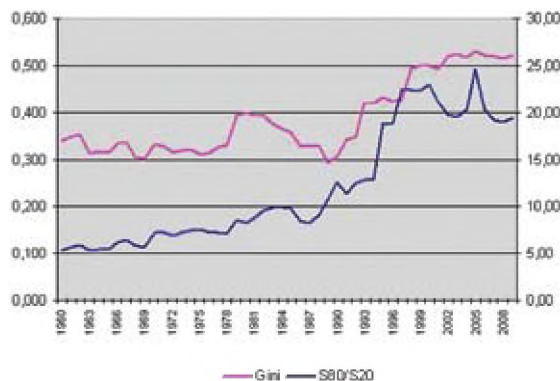
οικογένειας είναι γυναίκα με ανήλικο ή ανήλικα παιδιά. Η γυναίκα, αρχηγός μονογονεϊκής οικογένειας εργάζεται, συχνά κάτω από αντίξοες συνθήκες, για να συντηρήσει την οικογένειά της. Τα μονοπρόσωπα νοικοκυριά με θήλυ μέλος απειλούνται από τη φτώχεια σε ποσοστό 28,3%, σύμφωνα με έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, ενώ τα νοικοκυριά με άρρεν μέλος σε ποσοστό 23,0% αντίστοιχα. Για τα παιδιά 0-17 ετών (παιδική φτώχεια) ο κίνδυνος ανέρχεται σε 23,7%.

*Ο κ. Χρήστος Φράγκος είναι καθηγητής στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ-Α.

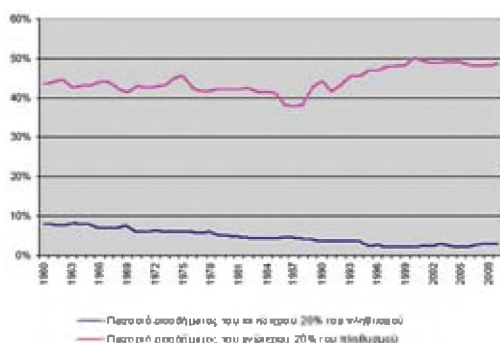
**Ο κ. Κωνστ. Χρ. Φράγκος είναι ιατρός, υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Λονδίνου.

**Ο κ. Δημήτριος Κιβώτος είναι τελειόφοιτος φοιτητής στο τμήμ. Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ-Α.

Γράφημα 1: Συντελεστής Gini και Δείκτης S80/S20 κατά την περίοδο 1960-2009

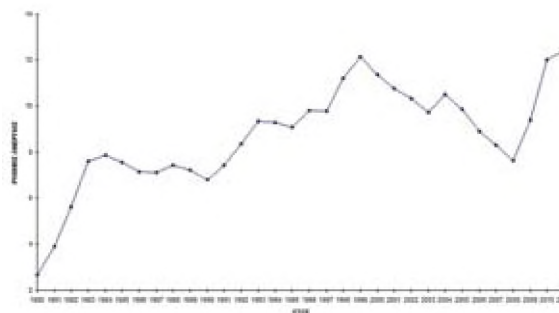
Γράφημα 2: Ποσοστά εισοδημάτων από το πλουσιότερο και φτωχότερο τμήμα του πληθυσμού κατά την περίοδο 1960-2009

Συχνά ο μισθός της γυναίκας αρχηγού μονογονεϊκής οικογένειας την κατατάσσει κάτω από το όριο της φτώχειας.

5 Η μείωση των καλλιεργουμένων γεωργικών εκτάσεων, η μείωση των τιμών μεγάλων εκτάσεων της ελληνικής γής και των αγροτικών προϊόντων και η προϊούσα «ερημοποίηση» λόγω των κλιματικών αλλαγών, συντελεί στην εξαθλίωση της αγροτικής τάξης και στην αύξηση της ανισοκατανομής του εισοδήματος στις περιφέρειες της Ελλάδας, ιδιαίτερα στην Ηπειρο και στην Ανατολική Μακεδονία, σύμφωνα με στοιχεία του συντελεστή ισοκατανομής GINI, που περιέχονται στην έρευνα του ΤΕΙ Αθήνας (με τη συνδρομή του τελειόφοιτου σπουδαστή **Δημήτηρ Κιβωτού** και περιέχονται στην πτυχιακή του εργασία με επιβλέποντα το γράφοντα). Οι τιμές του καπνού, του λαδιού, του σιταριού που πωλούνται στις

Γράφημα 3: για το ποσοστό της ανεργίας στη Ελλάδα

Γράφημα 3α: Με τα αριθμητικά δεδομένα για τα ποσοστά ανεργίας στη Ελλάδα

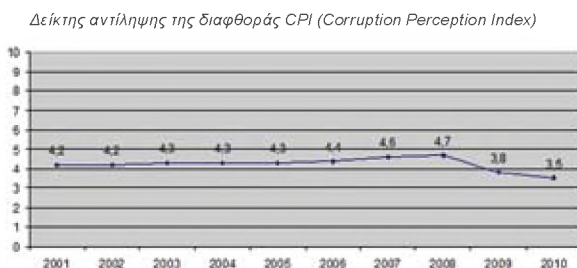
ΕΤΟΣ	ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	ΕΤΟΣ	ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
1980	2.663	1996	9.804
1981	3.916	1997	9.767
1982	5.594	1998	11.2
1983	7.603	1999	12.125
1984	7.877	2000	11.35
1985	7.555	2001	10.75
1986	7.14	2002	10.325
1987	7.122	2003	9.725
1988	7.423	2004	10.5
1989	7.217	2005	9.85
1990	6.795	2006	8.9
1991	7.425	2007	6.3
1992	8.358	2008	7.647
1993	9.339	2009	9.4
1994	9.299	2010	12
1995	9.071	2011	12.4

αλευροβιομηχανίες, είναι πολύ χαμηλές. Παλαιότερα η αγροτική τάξη, στήριζε την αστική τάξη. Σήμερα οι αγρότες αποθαρρύνονται να καλλιεργούν τα χωράφια τους διότι δεν τους δίνονται κίνητρα. Η φτώχεια, η αμάθεια και η έλλειψη κρατικής μέριμνας τους κάνουν να αισθάνονται πίκρα και αγανάκτηση, με συνέπεια πολλοί αγρότες να έρχονται στις μεγάλες πόλεις, αυξάνοντας το ρεύμα της εσωτερικής αστυφιλίας και πυκνώνοντας τις τάξεις των κατωτέρων εισοδηματικών τάξεων, των «μη εχόντων» και των εν δυνάμει μελών τις «κρίσιμης μάζας» των δυσανεσθημένων...

Διαφθορά στην Ελλάδα του μνημονίου και των χρόνων που προηγήθηκαν ως αίτιο και συνέπεια της ανισοκατανομής του εισοδήματος

Σύμφωνα με το δείκτη Επισήμανσης του βαθμού Διαφθοράς (Corruption Perception Index), ο οποίος

Γράφημα 4: Για το βαθμό διαφθοράς στην Ελλάδα

Γράφημα 5: Για το βαθμό διαφθοράς στην Ελλάδα

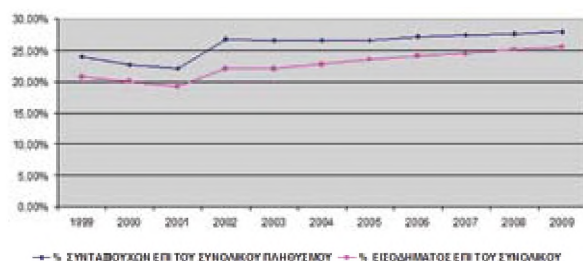
ΕΤΟΣ	Σύνολο χωρών	Θέση Ελλάδας	Δείκτης CPI Corruption Perception Index
2001	91	42	4.2
2002	102	44	4.2
2003	133	60	4.3
2004	146	49	4.3
2005	159	49	4.3
2006	183	54	4.4
2007	179	56	4.6
2008	180	57	4.7
2009	180	71	3.8
2010	178	78	3.6

Δείκτης CPI (Corruption Perception Index). Ο δείκτης CPI παίρνει τιμές από 0 (εξαιρετικά υψηλή διαφθορά), έως 10 (ελάχιστη διαφθορά)

Γράφημα 6: Για τον αριθμό των συνταξιούχων στην Ελλάδα

ΕΤΟΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ	% ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	% ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ
1999	4.545.287	1.101.426	24,02%	20,80%
2000	4.761.468	1.080.319	22,74%	20,00%
2001	4.903.647	1.085.357	22,13%	19,30%
2002	4.963.079	1.325.439	26,71%	22,69%
2003	5.128.412	1.361.660	26,56%	22,09%
2004	5.214.088	1.382.916	26,52%	22,90%
2005	5.507.897	1.465.741	26,61%	23,51%
2006	5.388.354	1.489.552	27,46%	24,04%
2007	5.538.427	1.515.060	27,11%	24,50%
2008	5.538.885	1.648.531	27,66%	25,17%
2009	5.655.100	1.581.606	27,97%	25,55%

Γράφημα 7: Για το ποσοστό και το εισόδημα των συνταξιούχων στη Ελλάδα

συντάσσεται κάθε χρόνο από την οργάνωση «Διεθνής Διαφάνεια», η Ελλάδα σε σύνολο 178 χωρών σε βαθμό ελλειψης διαφάνειας, κατατάσσεται για το 2010 στην 78^η θέση, στην ίδια θέση με την Κολομβία και πάνω από την Τουρκία.

Ο παρακάτω πίνακας καθώς και το σχετικό γράφημα δείχνει την κατάταξη της χώρας μας σε επίπεδο διαφθοράς από το 2001 ως το 2010. Θα ήταν ενδιαφέρον να βρεθεί η ανισοκατανομή του βαθμού της διαφθοράς μεταξύ των διαφόρων στρωμάτων του Ελληνικού λαού, περιλαμβανομένων και εκείνων που τον κυβερνούν.

Βλέπε γραφήματα 4 και 5.

Συνέπεια ανισοκατανομής: η φτώχεια στη Ελλάδα του 2011

«Φτώχεια είναι η οικονομική κατάσταση, στην οποία ένα άτομο έχει εισόδημα κάτω από το 60% του διάμεσου εισοδήματος. Δηλαδή, αν το διάμεσο ετήσιο εισόδημα της χώρας είναι 10.000 ευρώ, το άτομο που έχει εισόδημα 6.000 € το χρόνο ανήκει στις τάξεις των φτωχών.»

Ο δείκτης φτώχειας στη Ελλάδα είναι ο αριθμός ατόμων που ζουν με λιγότερο από 6.000 Ευρώ ετησίως, διαιρεμένος δια του συνολικού πληθυσμού.

Πληθυσμός που απειλείται από τη φτώχεια στην Ελλάδα σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), σε πρόσφατη δειγματοληπτική έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Ελλάδα (European Union - Statistics on Income and Living Conditions 2009), ανακοίνωσε τα εξής συγκλονιστικά στοιχεία:

- Νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά και χωρίς εργαζόμενα μέλη (43,3%)
- Γυναίκες άνεργες (40,1%)
- Μονογονεϊκά νοικοκυριά με, τουλάχιστον, ένα εξαρτώμενο παιδί (32,1%)
- Νοικοκυριά με έναν ενήλικα ηλικίας 65 ετών και άνω (30,6%)
- Νοικοκυριά με δύο ενήλικες με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά (28,6%)

- Νοικοκυριά χωρίς εξαρτώμενα παιδιά και χωρίς εργαζόμενα μέλη (28,2%)
- Μονοπρόσωπο νοικοκυριό με μέλος θήλυ (28,3%)
- Παιδιά ηλικίας 0-17 ετών (23,7%)
- Νέοι και νέες ηλικίας 16 έως 24 ετών (23,0%)

Στην έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ δε συμπεριελήφθησαν ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού όπως άστεγοι, διαβιούντες σε Ιδρύματα, τσιγγάνοι, παράνομοι οικονομικοί μετανάστες κ.τ.λ. Όταν συμπεριληφθούν τα στοιχεία αυτά, οι παραπάνω δείκτες γίνονται πιο δυσοίωνοι και γίνεται φανερό ότι η Ελλάδα, με αργά και βέβαια βήματα, οδεύει προς την πλήρη διάσπαση του κοινωνικού ιστού της και την κοινωνική έκρηξη, η οποία σαν βιβλικό τσουνάμι θα συμπαρασύρει τα πάντα στο πέρασμά της.

Η Ελλάδα εμφανίζει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό φτώχειας στην ΕΕ των «27» μετά τη Λετονία, σύμφωνα με το ετήσιο πόρισμα του Παρατηρητηρίου Φτώχειας, Ανισότητας και Κοινωνικού Αποκλεισμού και το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ.

Ένας στους πέντε κατοίκους στη χώρα μας, δηλ. το 20,1% βρίσκεται κάτω από το όριο φτώχειας, ενώ το ποσοστό της μακροχρόνιας φτώχειας ανέρχεται στο 14%, το οποίο είναι το δεύτερο μεγαλύτερο στην ΕΕ των «17».

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ετήσιας Έκθεσης Οικονομικών και Κοινωνικών Δεικτών 2009, για τα ελληνικά νοικοκυριά, της Εταιρείας VPRC, το «περιβάλλον της φτώχειας» στην Ελλάδα αποτελούν τα εξής στατιστικά στοιχεία:

- 39% των Ελλήνων, ήτοι 3.445.660 άτομα, δεν είχαν κατά το 2009 την οικονομική δυνατότητα τουλάχιστον μιας εβδομάδα διακοπών το χρόνο.
- 20% των Ελλήνων, ήτοι 1.767.005 άτομα, δε διέθεταν κατά το τελευταίο έτος την οικονομική δυνατότητα να τρώνε κάθε δεύτερη μέρα κρέας, κοτόπουλο, ψάρι, ή λαχανικά (ίσης αξίας για χορτοφάγους).
- 40% των Ελλήνων, ήτοι 3.534.010 άτομα, δε διέθεταν κατά το 2009 την οικονομική δυνατότητα να αντιμετωπίσουν έκτακτες αλλά αναγκαίες δαπάνες, όπως αυτές της υγείας.
- 13% των Ελλήνων, ήτοι 1.148.553 άτομα, δε

διέθεταν κατά το 2009 την οικονομική δυνατότητα να έχουν ικανοποιητική θέρμανση στο νοικοκυριό τους.

Οι περισσότερο «φτωχές» κοινωνικο-επαγγελματικές ομάδες της ελληνικής κοινωνίας είναι οι αγρότες (γεωργοί - κτηνοτρόφοι - ψαράδες), όπου το ποσοστό των «φτωχών» φτάνει το 22.9% της κατηγορίας, οι συνταξιούχοι του ιδιωτικού τομέα με ποσοστό 28.5%, οι άνεργοι που προέρχονται από απώλεια εργασίας με ποσοστό 38.7%, ενώ ευδιάκριτη γίνεται η οικονομική πίεση στους αυτοαπασχολούμενους μικρούς επαγγελματίες και βιοτέχνες με ποσοστό 14.6%.

Το «περιβάλλον της φτώχειας» στην ελληνική κοινωνία, καταγράφεται για το 2009 σε 17% του ενήλικου πληθυσμού, ήτοι κατά προσέγγιση 1.501.954 άτομα. Διευκρινίζεται ότι το ποσοστό αυτό δεν περιλαμβάνει τον αλλοδαπό πληθυσμό που κατοικεί και εργάζεται στη χώρα.

Το παραπάνω άρθρο δημοσιεύτηκε στις εφημερίδες «Ελευθεροτυπία» και «Έθνος» και η εκπομπή της NET «Πρωινή Ενημέρωση» με τον Κ. Αρβανίτη αναφέρθηκε στο συγκεκριμένο άρθρο.

Βιβλιογραφία

1. Frangos, C.C. (with Spithourakis, P) (2003a). *Estimation of Variance of Gini Coefficient for Income Distribution*. Management of Organizations, 27, p. 47-57. cited in Central European index
2. Frangos, C.C. (with Filios, S.) (2004a). *On the Trend of Gini Coefficient in the Greek Economic Environment during the years 1962 to 2002*. Archives of Economic History, 2004, p. 87-102. cited in JEL SCIENTIFIC DATABASE
3. Frangos, C.C. (2006). *Variance Estimation and Prediction of Gini Coefficient for Income Distribution, Using Asymptotic Expansions and Resampling Methods*. Archives of Economic History, 2006, Vol 1, p. 87-102. cited in JEL SCIENTIFIC DATABASE

του Μ. Μελετζή*

Σύγχρονη τέχνη και φεμινισμός Sanja Ivekovic

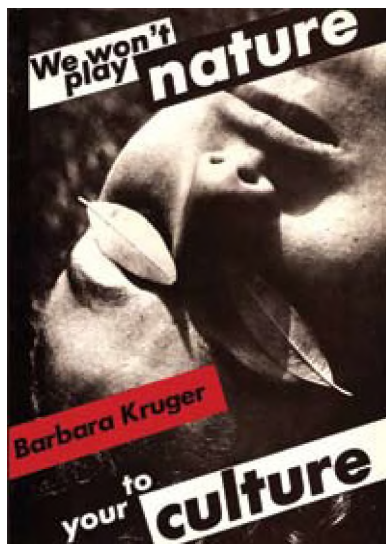
Αναζητώντας προ ημερών στο διαδίκτυο τις δραστηριότητες, που προγραμματίσει για το 2011 το περίφημο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Νέας Υόρκης (MoMA - www.moma.org), στάθηκα στην έκθεση «Sweet Violence» με έργα της 61χρονης **Sanja Ivekovic**, που θα ξεκινήσει στα τέλη του 2011 (18/12) και θα συνεχιστεί μέχρι την άνοιξη του 2012 (26/3) στον 3^ο όροφο του Μουσείου. Η έκθεση θα καλύψει τέσσερις δεκαετίες του καλλιτεχνικού της έργου. Ανάμεσά τους βέβαια θα εκτίθενται και τα προσφάτως αποκτηθέντα από το MoMa τέσσερα έργα της από την περίφημη σειρά με τον τίτλο ΔΙΠΛΗ ΖΩΗ (1975 - 76).

Με αφορμή την παραπάνω έκθεση, θυμήθηκα συζητήσεις που είχα στο φιλόξενο ατελιέ του φίλου αντιπρύτανη της Σχολής Καλών Τεχνών στο Novisad της Σερβίας, **Bosko Sevo**, με εκλεκτή πάντα παρέα καθηγητών και καλλιτεχνών (που είχαν παραμείνει στη διαμελισμένη πρώην κραταιά Γιουγκοσλαβία και σημερινή πλέον μικρή Σερβία), όπου σε συζήτηση για το σύγχρονο καλλιτεχνικό, φεμινιστικό κίνημα στη Σερβία, αναφέρθηκαν στο έργο της Sanja με κολακευτικά λόγια: γι' αυτό και αναζήτησα περισσότερες πληροφορίες για το έργο και τη ζωή της. Η Sanja

Ivekovic σπούδασε στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Ζάγκρεμπ. Θεωρείται σημαντική πρωτοπόρος ακτιβίστρια και φεμινίστρια καλλιτέχνης και με το έργο της, το οποίο περιλαμβάνει **φωτογραφία, κολάζ, φωτομοντάζ, video εγκαταστάσεις και δράσεις**, δημιούργησε στην τότε ενωμένη Γιουγκοσλαβία την περίφημη **NEW ART PRACTICE (γνωστή και ως ΚΡΟΑΤΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ)**, όπου καλλιτέχνες δημιουργούσαν κόντρα στις καθιερωμένες μορφές της επίσημης τέχνης έργα διαπολιτισμικής απήχησης με στόχο την εννοιολογική τέχνη. Σημείο αφετηρίας της καλλιτεχνικής της δημιουργίας παραμένει το δικό της πρόσωπο, η δική της ζωή. Θέτει αυτό το θέμα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο: την κατάσταση των γυναικών στο χρόνο και στην κοινωνία μας.

Η Sanja ήταν η πρώτη δημιουργός που υιοθέτησε μια φεμινιστική οπτική στην καλλιτεχνική δουλειά της, επενδύοντας στην πολιτική της εικόνας και του σώματος και αναλύοντας την κατασκευή ταυτότητας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που απασχολούν τις στρατηγικές της πολιτικής δέσμευσης, την αλληλεγγύη και τον ακτιβισμό. Η πολιτική αλλαγή του 1989 (με την κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων

*Ο κ. Μενέλαος Μελετζής είναι επίκουρος καθηγητής του τμήματος Γραφιστικής του ΤΕΙ-Α

Barbara Kruger

Sanja Ivekovic

Cindy Sherman

και τις συνέπειες που προέκυψαν από το θρίαμβο του καπιταλισμού και της οικονομίας της αγοράς) ελάχιστα άλλαξαν τις συνθήκες διαβίωσης, ιδιαίτερα των γυναικών. Η Ivekovic επίμονα εξερευνά τα σύνορα μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων στιγμών, και υπονοεί διακριτικά τη συλλογική ευθύνη που μοιραζόμαστε για τα πράγματα που συμβαίνουν γύρω μας. Με τον τρόπο αυτό, χωρίς καμία ιδιαίτερη ηθική προτροπή, η τέχνη της μας επιτρέπει να δούμε πιο καθαρά την αλληλεξάρτηση των πραγμάτων και την επεκτασιμότητα των ενεργειών μας, μετατρέποντάς τες από μικρές χειρονομίες σε μεγάλες αφηγήσεις.

Αλλά ας κάνουμε μια πρώτη προσέγγιση στο θέμα «Σύγχρονη Τέχνη και Φεμινισμός», με αφορμή την έκθεση στο MoMA έργων της Ivekovic. Τα έργα της πρώτης φεμινιστικής γενιάς στόχευσαν στο να ξαναγραφεί η ιστορία της τέχνης, με τρόπο τέτοιο, που, πρώτο, να αναγνωρίζεται ο ρόλος και η συμβολή των γυναικών στην τέχνη, δεύτερο να αναγνωριστεί και στηριχθεί το εικαστικό και θεωρητικό έργο γυναικών δημιουργών (όσο επαναστατικό, πρωτότυπο ή διαφορετικό και αν ήταν) και τρίτο (και σημαντικότερο για πολλούς) αυτό το έργο να συμβάλλει ουσιαστικά στην ανατροπή πατριαρχικών δομών αναπαράστασης, μέσα από τη σύνδεση της τέχνης με την ευρύτερη

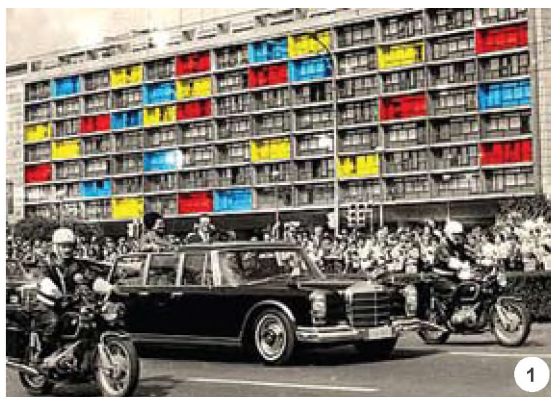
οπτική κουλτούρα.

Το κυρίαρχο ζήτημα που ετίθετο ήταν η σύνδεση της γυναίκας και του τρόπου αναπαράστασής της στην τέχνη και στην εικόνα που διαμόρφωναν και πρόβαλαν τα Μ.Μ.Ε. Οι απαντήσεις, οι προτάσεις και οι ερμηνείες που δόθηκαν, είχαν ξεχωριστό ενδιαφέρον, ήταν πολυποικίλες και διαφορετικές μεταξύ τους, μιας και το έργο των εικαστικών όπως η **Barbara Kruger**, η **Cindy Sherman**, η **Kiki Smith**, η **Mary Kelly**, η **Sanja Ivekovic**, και οι Ελληνίδες **Μαρία Κλωνάρη** και **Κατερίνα Θωμαδάκη**, αλλά και άλλοι, τόσο από τις ΗΠΑ, όσο και από χώρες της Ευρώπης, διέφερε τόσο στη μορφή, όσο και στο περιεχόμενο, αλλά και στον τρόπο έκφρασης, απόδοσης και ερμηνείας του. Το επίκεντρο στο έργο όλων ήταν το γυναικείο σώμα, το οποίο παρουσιάστηκε σε διαφορετικές εκδοχές, με στόχο να θεωρηθεί θέμα, που θα πρέπει να αναλυθεί και όχι μια απλή εικόνα που θα καταναλωθεί από τους θεατές. Διαφορετικές προτάσεις και διαφορετικές ερμηνείες είχαν ως αποτέλεσμα να υπάρξουν, αντίστοιχα, και μεγάλες ιδεολογικές διαφορές και τοποθετήσεις μέσα στο ίδιο το γυναικείο κίνημα.

Η δεκαετία του 90 ήταν η δεκαετία όπου ο φεμινισμός καταλήγει να γίνει μια καθαρά ακαδημαϊκή υπόθεση. Τα μουσεία και οι συλλογές δέχονται έργα, όπου τα γυναικεία σώματα γίνονται ένα εύκολα κατανα-

λώσιμο θέαμα για το κοινό. Ταυτόχρονα, το AIDS και το δράμα, που βιώνει η gay κοινότητα, οδηγούν σε άλλους δρόμους τις συζητήσεις για τη σεξουαλικότητα στην τέχνη. Η παγκοσμιοποίηση αλλάζει τα δεδομένα, αναδεικνύοντας νέες σκέψεις και απόψεις για το φεμινισμό και την εικαστική παρέμβαση. Το έργο καλλιτεχνών, όπως αυτών της ομάδας **Mujeres Publicas** από την Αργεντινή, θέτει τους όρους για μια συνολική θεώρηση του γυναικείου ζητήματος. Το θέμα γυναίκα, ως σημείο αναπαράστασης, παύει να είναι το επίκεντρο του ενδιαφέροντος και σημείο ενδιαφέροντος καθίσταται πλέον η δυναμική συλλογικότητα των γυναικών.

Το έργο της Sanja Ivekovic, που εκτέθηκε στην Ουτρέχτη της Ολλανδίας τον Απρίλιο του 2009 στο Van Abbemuseum, με τίτλο «Σπίτι Γυναικών», έρχεται να επιβεβαιώσει την τάση αλλαγής του στόχου, όπου από το ατομικό μεταβαίνουμε πλέον στο συλλογικό: οι γυναίκες αποτελούν το κυρίως θέμα για μελέτη και προβληματισμό, για τη συμμετοχή και το ρόλο τους στη διαμόρφωση της σύγχρονης εικαστικής δημιουργίας.

1, 2: Sanja Ivekovic
3, 7: Barbara Kruger
4: Cindy Sherman
5, 6: Kiki Smith
8: Mary Kelly

Προοπτικές επιχειρηματικής δράσης μεταναστών δεύτερης γενιάς, που φοιτούν σε ελληνικά Πανεπιστήμια

Το κείμενο αυτό συμπυκνώνει τα σημαντικότερα αποσπάσματα έρευνας, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Τμήμα Τεχνολογίας Ιατρικών Οργάνων του ΤΕΙ Αθήνας, στα πλαίσια συμμετοχής του κ. **Ηλία Μπίλλα** στον 15^ο Φοιτητικό Διαγωνισμό Επιχειρηματικότητας, με θέμα «**Νέοι και Επιχειρηματικότητα: Προκλήσεις, εμπόδια και προοπτικές**», που διοργανώθηκε από την «Οικονομική Επιθεώρηση». Ο κ. Μπίλλας αποφοίτησε από το ΤΙΟ το 2009 και σήμερα βρίσκεται στο δεύτερο έτος του μεταπτυχιακού προγράμματος Ιατρικής Φυσικής του Πανεπιστημίου Πατρών εκπονώντας τη μεταπτυχιακή του εργασία στο University College London.

Η μετανάστευση αποτελεί μια παγκόσμια αλλαγή και έχει φέρει και την Ελλάδα, κατά την τελευταία κυρίως δεκαετία, αντιμέτωπη με νέες καταστάσεις και προβληματισμούς. Σήμερα σημαντικό ποσοστό των φοιτητών των ελληνικών ΑΕΙ και ΤΕΙ είναι μετανάστες δεύτερης γενιάς, και το ποσοστό αυτό φαίνεται να αυξάνει συνεχώς δημιουργώντας μια νέα πραγματικότητα για το ελληνικό πανεπιστήμιο. Ωστόσο, με βάση και τα δεδομένα που συγκεντρώσαμε, δε φαίνεται να υπάρχει μέχρι σήμερα συγκεκριμένη πολιτική προσέγγισης και διαχείρισης των φοιτητών

μεταναστών τόσο σε κεντρικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο φορέων.

Στην έρευνα αυτή συμμετείχαν 26 μετανάστες φοιτητές, του ΤΙΟ - ΤΕΙ-Α, οι οποίοι κατάγονται από την Αλβανία και συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο. Οι φοιτητές είχαν ηλικία 19-25 ετών και στο σύνολό τους βρίσκονται στη χώρα μας για περισσότερο από δέκα χρόνια. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι περισσότεροι δήλωσαν ότι αισθάνονται αφομοιωμένοι στην Ελλάδα (65%) και διαθέτουν ελάχιστες σχέσεις με τη χώρα καταγωγής τους. Οι φοιτητές, όταν ερωτήθηκαν για το αν γνωρίζουν την κατάσταση στη χώρα καταγωγής τους, απάντησαν σε ποσοστό 62% πως γνωρίζουν την κατάσταση που επικρατεί στην Αλβανία, αναφορικά με τον τομέα της Βιοϊατρικής Τεχνολογίας.

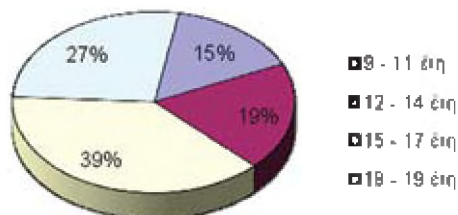
Όπως προκύπτει, το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών δεν είναι διατεθειμένο να επιστρέψει στην πατρίδα του. Σκοπεύει (81%) να εργαστεί στην Ελλάδα και πιστεύει ότι αντιμετωπίζεται επί ίσοις όροις με τους γηγενείς συναδέλφους του (65%). Βλέπει θετικά (60%) μία συνεργασία με επιχείρηση που θα δραστηριοποιηθεί και στις δύο χώρες, και πιστεύει (80%) πως κάτι τέτοιο θα μπορούσε να του προσκομίσει σημαντικά

*Ο κ. Γ. Λούντος είναι καθηγητής του τμήματος Τεχνολογίας Ιατρικών Οργάνων (ΤΙΟ) του ΤΕΙ-Α

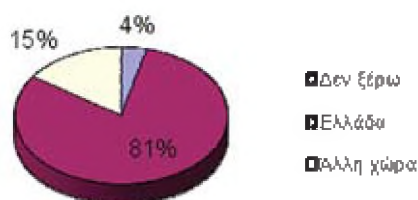
**Ο κ. Η. Μπίλλας είναι απόφοιτος του τμήματος ΤΙΟ του ΤΕΙ-Α

***Η κ. Μ. Μέλλου είναι απόφοιτος του τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, ΕΚΠΑ

Ετη διαμονής στην Ελλάδα

Που σκέφτονται να εργασθούν αφού τελειώσουν τις σπουδές τους

οφέλη. Ωστόσο, ένα ποσοστό 60% βρίσκει κάτι τέτοιο πολύ δύσκολο, λόγω μη καλής γνώσης της μητρικής του γλώσσας.

Όσον αφορά στα προσωπικά τους επιχειρηματικά σχέδια οι φοιτητές δηλώνουν πως σκέπτονται να ιδρύσουν εταιρία, που θα δραστηριοποιείται στον τομέα της βιοϊατρικής τεχνολογίας στην Ελλάδα (42%) και στη χώρα καταγωγής τους (35%).

Διαπιστώθηκε ότι ποσοστό 58% μεταναστών φοιτητών είχαν το ΤΙΟ ως την πρώτη τους επιλογή. Όσον αφορά στο μέλλον τους επιθυμούν να εργαστούν στο αντικείμενό τους και θα ήθελαν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους με κάποιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, έτσι ώστε να εξελιχθούν σε κατάλληλα καταρτισμένους επιστήμονες. Παρ' όλα αυτά, ένα ποσοστό 19%, δηλώνει ότι σε περίπτωση μη ευρέσεως εργασίας στο αντικείμενο αυτό, είναι πρόθυμο να εργαστεί και σε άλλο τομέα.

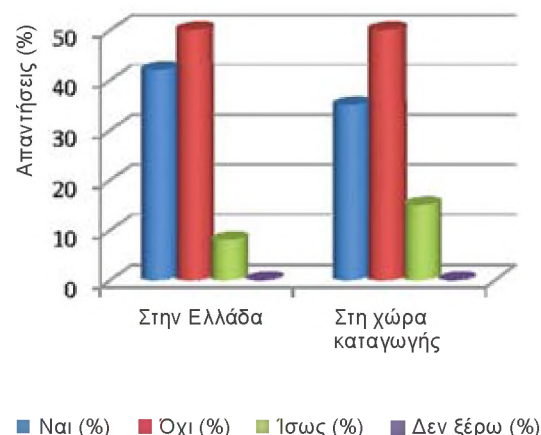
Τα συμπεράσματα της παραπάνω έρευνας δείχνουν πως οι φοιτητές - μετανάστες έχουν σε μεγάλο βαθμό αφομοιωθεί στην ελληνική κοινωνία. Ωστόσο, εξακολουθούν να έχουν ενδιαφέρον για τη χώρα προέλευσής τους. Ο τομέας της Βιοϊατρικής Τεχνολογίας, είναι σε βρεφικό στάδιο στη γείτονα χώρα. Αρκετές ελληνικές

επιχειρήσεις επεκτείνονται στο εξωτερικό, αρχίζοντας από τα Βαλκάνια. Θα ήταν λοιπόν, εξαιρετικά ενδιαφέρον, εάν οι βιοϊατρικές επιχειρήσεις αξιοποιήσουν τους φοιτητές που αμφιταλαντεύονται ανάμεσα στις δύο χώρες. Η χρονική συγκυρία για ένα τέτοιο «άνοιγμα» είναι κατάλληλη, καθώς δημιουργείται μία κρίσιμη μάζα μεταναστών φοιτητών, οι οποίοι ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά και στη χώρα καταγωγής τους.

Η παρούσα μελέτη, είναι πρωτότυπη και, παρόλο που εστιάζεται στο πεδίο της Βιοϊατρικής Τεχνολογίας, παρέχει πολύ ενδιαφέροντα αποτελέσματα, τα οποία μπορούν να δώσουν λαβή για καταγραφή και αποτίμηση της πραγματικότητας σε εθνικό επίπεδο. Προτείνεται να πραγματοποιηθεί μία συντονισμένη μελέτη, η οποία θα μπορούσε να ξεκινήσει από το ΤΕΙ Αθήνας και να επεκταθεί σε εθνικό επίπεδο. Τα συμπεράσματα, τα οποία θα προκύψουν σε διαφορετικά γνωστικά πεδία, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν, ώστε να εντοπιστούν εκείνοι οι επιχειρηματικοί τομείς, που παρουσιάζουν υψηλό ενδιαφέρον, προοπτικές και ανταγωνιστικότητα.

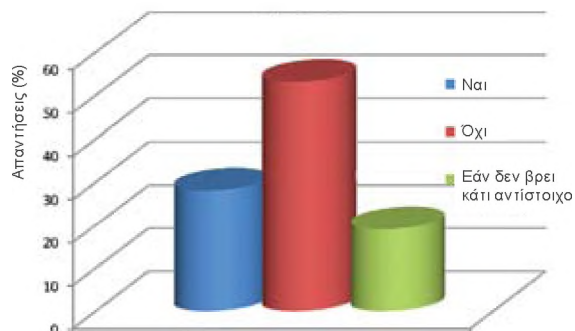
Είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη πως τα επόμενα χρόνια ο αριθμός των μεταναστών - φοιτητών θα συνεχίσει να αυξάνεται. Μάλιστα, αναμένεται η σύστασή τους να γίνει πολυεθνική και πολυπολιτισμική, σε αντίθεση με τη μέχρι σήμερα διαμορφωμένη πραγματικότητα, όπου το σύνολο σχεδόν

Επιχειρηματικές προτιμήσεις σχετικά με την χώρα καταγωγής τους και την χώρα διαμονής τους.

των μεταναστών - φοιτητών, προέρχεται από μία μόνο χώρα, ή οποία μάλιστα συνορεύει με την Ελλάδα και παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με αυτήν. Η ενσωμάτωση των μεταναστών φοιτητών, η κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων τους και η αξιοποίηση της αυξημένης δυναμικής, που συνήθως παρουσιάζουν, μπορούν να έχουν θετική επίδραση και να δημιουργήσουν πολλαπλά οφέλη για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, όπως έχει ήδη συμβεί και σε άλλες χώρες. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως τα πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ αποτελούν όχι μόνο κοιτίδες γνώσης, αλλά και χώρο διακίνησης ιδεών και παραγωγής πολιτισμού, που μπορεί να διαχυθεί στην κοινωνία και να τη διαμορφώσει.

Σκέπτεστε να εργαστείτε σε άλλο τομέα πέρα της Βιοϊατρικής Τεχνολογίας

του Μ. Μπρατάκου*

2011: Διεθνές Έτος Χημείας (συνέχεια)

Χημεία - η ζωή μας, το μέλλον μας

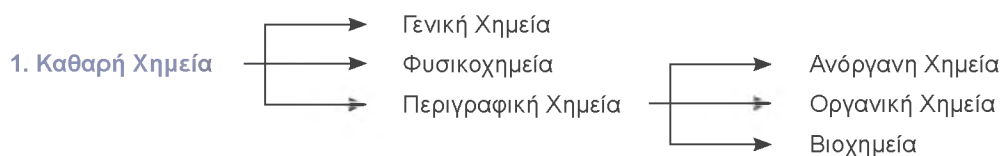
Στο προηγούμενο τεύχος αναφερθήκαμε στο εορταστικό πλαίσιο και στους στόχους του Διεθνούς Έτους Χημείας 2011, το οποίο συμπίπτει χρονικά με τη συμπλήρωση 100 χρόνων από την απονομή του βραβείου Nobel Χημείας στη Maria Sklodowska Curie καθώς και από την ίδρυση της Διεθνούς Ένωσης Χημικών Κοινοτήτων (IACS).

Η Μ. S. Curie είναι σε όλους μας γνωστή λόγω της τεράστιας προσφοράς της στην πρόοδο της επιστήμης, η δε IACS αποτέλεσε την πρώτη απόπειρα διεθνούς επιστημονικής επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των χημικών καθώς και τον πρόδρομο της IUPAC. Η χημεία είναι μια κεντρική και δημιουργική επιστήμη που συνδέεται με τη ζωή του ανθρώπου και έχει

*Ο κ. Μ. Μπρατάκος είναι καθηγητής και Αντιπρόεδρος του ΤΕΙ Αθήνας

επηρεάσει άμεσα ή έμμεσα τη διαμόρφωση του σημερινού επιπέδου ποιότητας ζωής του. Ορίζεται ως ο κλάδος της επιστήμης, που ασχολείται με τη μελέτη της ύλης, τις ιδιοτητές της και τις αλλαγές, που υφίσταται στη σύνθεσή της. Επίσης ασχολείται με τον τομέα της ενέργειας κατά τη διάρκεια διάφορων διεργασιών.

Η χημεία υποδιαιρείται σε διάφορους κλάδους ανάλογα με τους εξειδικευμένους τομείς που μελετά:

2. Εφαρμοσμένη Χημεία,

η οποία συνδέεται άμεσα με τη ζωή του ανθρώπου και έχει σημαντική προσφορά στις επιστήμες της ζωής με πλήθος τεχνολογικών επιτευγμάτων που μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως ακολούθως:

2.1. Βιομηχανική χημεία,

η οποία μελετά τη βιομηχανική παρασκευή προϊόντων αναγκαίων για τον άνθρωπο.

Σημαντικά παραδείγματα είναι η παρασκευή:

- Συνθετικών ινών όπως ρεγιόν, νάυλον, dacron, orlon, κ.λπ.
- Πλαστικά όπως βακελίτης, τεφλόν, πολυαιθυλένιο κ.λπ.
- Χρώματα, βερνίκια, σμάλτα, βαφές κ.λπ.
- Τσιμέντο, γυαλί και κεραμικά καθώς και εξόρυξη μετάλλων όπως άργυρος, μαγνήσιο, χρυσός, σίδηρος κ.λπ.

2.2. Γεωργική χημεία,

η οποία μελετά εδάφη και λιπάσματα και έχει συμβάλει σημαντικά στην προστασία των καλλιεργειών και στην εξασφάλιση σιτηρών και τροφίμων.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν:

- Τα χημικά λιπάσματα για την καλύτερη παραγωγή των καλλιεργειών (όπως ουρία, θειϊκό αμμώνιο, νιτρικό ασβέστιο κ.λπ.).
- Τα εντομοκτόνα για την προστασία των καλλιεργειών από τα έντομα και την ασφαλή αποθήκευση των

σιτηρών (όπως DDT, BHC, χλωριωμένοι υδρογονάνθρακες aldrin, μαλαθείο, dieldrin, furodan κ.λπ.).

- Τα συντηρητικά για την καλύτερη συντήρηση των τροφίμων (όπως το βενζοϊκό νάτριο, το μεταθειώδες νάτριο, και το σαλικυλικό οξύ).

2.3. Φαρμακευτική χημεία,

η οποία ασχολείται με την παρασκευή φαρμάκων. Η εξάλειψη ορισμένων ασθενειών και η βελτίωση της υγείας του ανθρώπου αποτελούν σημαντική συνεισφορά των ανακαλύψεων της χημείας σε ορούς, εμβόλια, αντιβιοτικά, αναισθητικά, αντισηπτικά, απολυμαντικά και μικροβιοκτόνα.

Μία από τις βασικές επιδιώξεις της Χημείας είναι να διασφαλίζει την άνεση, την ευκολία, την ευκολία και την ευχαρίστηση του ανθρώπου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η δημιουργία καλύτερων υφασμάτων, σαπουνιών, σαμπουάν, καλλυντικών, βαφών, λαδιών, αρωματικών αποσταγμάτων, χαρτιών κ.ά. Επίσης, ο κλιματισμός, η ψύξη και οι άλλες οικιακές συσκευές δίνουν στον άνθρωπο τη δυνατότητα να ζει σε δροσερό περιβάλλον και τα τρόφιμά του να διατηρούνται φρέσκα σχεδόν όλες τις εποχές. Στις συσκευές αυτές χρησιμοποιούνται χημικές ουσίες, όπως η υγρή αμμωνία, το υγρό διοξείδιο του θείου, χλωρο-φθορο-υδρογονάνθρακας, CFC κ.λπ., ενώ κατά τη λειτουργία όλων των ηλεκτρονικών συσκευών, που βασίζονται στην τεχνολογία

τυπωμένων κυκλωμάτων (PCB'S), γίνεται χρήση εξειδικευμένων επιστρώσεων χημικών.

Οι χημικοί έχουν δημιουργήσει νέα υλικά με εξαιρετικές ιδιότητες, που χρησιμοποιούνται σε προϊόντα πρωτοποριακής τεχνολογίας, τα οποία αποσκοπούν στην ευχαρίστηση του ανθρώπου. Από τέτοια υλικά κατασκευάζονται όργανα γυμναστικής και αθλητισμού (μπάλες, ρακέτες, σκι, ιστιοσανίδες κ.ά.), προϊόντα που προορίζονται για φωτογράφιση, κινηματογράφο, ζωγραφική και μουσική (CD, DVD, μικροκυκλώματα). Ακόμα και το νερό που πίνουμε θα ήταν επιβλαβές για την υγεία μας χωρίς χημική κατεργασία, ενώ η ζάχαρη θα επιβάρυνε την υγεία ανθρώπων με σακχαρώδη διαβήτη, αν οι χημικοί δεν είχαν ανακαλύψει την ασπαρτάμη, τη σακχαρίνη, τη σορβιτόλη και τόσες άλλες ουσίες που μπορούν να υποκαταστήσουν τη ζάχαρη.

Επειδή όμως κάθε νόμισμα έχει δύο όψεις κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε και στις δυσμενείς συνέπειες της δημιουργίας και της χρήσης χημικών ουσιών. Συγκεκριμένα, η βιομηχανική παραγωγή αγαθών, οι διεργασίες που χρησιμοποιήθηκαν, η χρήση των αγαθών και η διάθεση ορισμένων χημικών ουσιών έχουν ως αποτέλεσμα την επιβάρυνση της υγείας των ανθρώπων και του περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, το γνωστό DDT, το οποίο έσωσε 500.000.0000 ζωές, είχε ως αποτέλεσμα να διοχετευθούν εκατομμύρια τόνοι επιβλαβών ουσιών με δυσμενείς επιδράσεις

στο περιβάλλον και στον άνθρωπο. Για το λόγο αυτό σε κάθε περίπτωση εφαρμογής και χρήσης χημικών ουσιών για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής, η επιστημονική κοινότητα προειδοποιεί την κοινωνία για τις άμεσες και τις μελλοντικές επιπτώσεις τους, αλλά συνήθως δεν εισακούεται. Συνεπώς ο άνθρωπος θα πρέπει να χρησιμοποιεί τα επιτεύγματα της χημείας, αφού πρώτα αξιολογήσει τα πλεονεκτήματα και τους κινδύνους που εμπεριέχουν για τον ίδιο και το περιβάλλον.

Πρόσφατα έκανε την εμφάνισή της η Πράσινη Χημεία (Green Chemistry), η οποία συνιστά μια νέα προσέγγιση της χημείας, βασική αρχή της οποίας είναι η αποφυγή δημιουργίας επικίνδυνων χημικών ουσιών, η διατήρηση της ποιότητας ζωής, που έχει πετύχει η κοινωνία μέσω της χημείας, αλλά και η περαιτέρω προώθηση των τεχνολογικών επιτευγμάτων κατά τρόπο βιώσιμο. Με το κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθούμε στο επόμενο τεύχος των Τεχνολογικών Χρονικών.

Βιβλιογραφία

1. www.chemistry2011.org
2. <http://www.iupac.org/web/ins>
3. <http://www.rsc.org/chemistryworld/issues/2009>
4. <http://www.tutorvista.com/content/chemistry>
5. Αναστάσιος Βάρβογλης (2006). Χημεία και Καθημερινή Ζωή - Μια συναρπαστική γνωριμία με το θαυμαστό κόσμο της χημείας.
6. Κωνσταντίνος Πούλος (2004). Πράσινη και βιώσιμη Χημεία. Περιβάλλον 21 (Τεύχος 1).